

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární pedagogiky

Dětská skupina přínos pro rodiče i dítě ve věku od dvou do tří let

Children's Group
Benefit for both, Parents & Child in the age of two up to three years

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Jana Kropáčková, Ph.D.
Autor diplomové práce: Mgr. Stanislava Kuruczová
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Forma studia: Kombinovaná
Dokončení diplomové práce: duben 2014

Prohlá–uji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatn s použitím
uvedené literatury.

V Praze dneí í í í í í í í í í Podpisí í í í í í í í í í í ..

Chtěla bych poděkovat všem, kteří mi podporovali při sepsání této práce. Především PhDr. Jan Kropáček, Ph.D., nejen za odborné konzultace a připomínky při vedení práce, ale především za osobní přístup. Velké díky patří i mé rodině.

Anotace:

Diplomová práce se vnuje společensky aktuálnímu tématu o dítěti ve věku od dvou do tří let a možnostmi péče o něj. Hledá odpovědi na otázky spojené s charakteristikou dítěte tohoto věku, s jeho potřebami a možnostmi jejich uspokojení, na otázky týkající se výchovných stylů v rodině, ale i rolí otce a matek, kteří hledají možnosti skloubení rodinného a profesního života. V neposlední řadě také popisuje souasně konkrétní možnosti nabídky péče o dítě do tří let věku. S použitím odpovídající odborné literatury je vypracována teoretická část, která zahrnuje všechny tyto oblasti, a v praktické části je realizováno výzkumné šetření v regionu Brandýs nad Labem. Jeho cílem je popis reálného prostředí a následně navazující analýza konkrétní dětské skupiny a názorů zúčastněných rodičů.

Klíčová slova:

rodina, styly výchovy, raný věk dítěte, role matky, role otce, možnosti péče o dítě raného věku, dětská skupina

Anotace:

This thesis deals with nowadays actual social topic of a child in the age of two up to three years and a possibilities of the care of the child. The thesis searches answers for questions connected with characteristics of the child in such an age, with its needs and possibilities of meeting those needs. It also deals and answers questions linked with the role of the parents, both mother and father, who are exploring the options of connecting family and career life. Last but not least, this thesis deals also with concrete possibilities of the offer regarding care of the children (both state and private) up to three years of their age. The theoretic part of the thesis was prepared with the use of all available literature and discusses all possibilities in this area. In the practical part, the respective research was executed in the region of Brandýs nad Labem. Its aim was to create a comprehensive description of the researched environment and an analysis of the concrete children group connected with this respective environment.

Key words:

a family, methods of education, early age of a child,
a role of a mother, a role of a father, possibilities of a care of a child,
children's group

Obsah:

A. Teoretická část

Úvod	
1. Rodina	11
1.1. Klasifikace rodiny	14
1.2. Výchovné styly	15
1.3. Historický koncept	19
1.4. Pro-rodinná politika ČR	21
1.5. Dítě a jeho potřeby	23
1.6. Matka a její postavení ve společnosti	26
1.7. Role otce	28
2. Charakteristika dostupných forem péče o děti do tří let	31
2.1. Týmová rodina	31
2.2. Chůva a au-pair	32
2.3. Vzájemná rodičovská výpomoc	33
2.4. Dětská skupina	34
2.5. Firemní školka	36
2.6. Jesle	36
2.7. Rozdělení péče o děti mateřských škol	37
3. Inspirace ze zahraničí	40
3.1. Péče o děti do tří let ve Francii	40
3.2. Péče o děti do tří let v Německu	41

B. Praktická část	43
1. Cíle a výzkumné otázky	44
2. Charakteristika regionálního –et ení	45
2.1. Stručná charakteristika regionu a jeho specifika	45
2.2. Brandýský Matýsek o.s.	46
3. Vznik dětských skupin	48
4. Organizace výzkumného –et ení	51
4.1. Metody sběru dat	51
4.2. Výzkumný vzorek	52
5. Analýza a interpretace dat	53
6. Shrnutí a výsledky výzkumného –et ení	70
7. Diskuse	73
Závěr diplomové práce	75
Abstrakt	76
Použitá literatura a zdroje	79

TEORETICKÁ ÁST

Úvod

Souasná situace ve společnosti nás stále ast ji vybízí k zamyšlení, jak nejlépe peovat o děti, jak je vychovávat, jak je vzdívat, aby v budoucnu jako dospělí v život obstáli. Hovoíme v této souvislosti o krizi hodnot, o urité nestabilní atmosféře, o změnách v hodnotové hierarchii, eíme konflikty tradičních a alternativních stylů výchovy. A koli nás to vzejisuje, zároveň má tento stav i pozitivní vliv ó dochází k reformám, aktivn jsou hledány nové cesty a pístupy. Ujas ujeme si své názory na to, jakou roli hraje v lidském život rodinná výchova, jak má vypadat nejranjí péee o dítě, kdo se na ní má podílet, nebo kdy má zaít do výchovy dítěte vstupovat externí prvek instituce. Souasná mladá rodina spolu s tím ale eí i to, jak zvládnout ekonomickou zátfl a nároky kladené na rodinu, pokud jeden z rodi z stává doma a peuje o malé dítě .

Moje rozhodování pi výb ru tématu práce sm ovalo práv k nejmením dtem. Studium raného d tství v sob skýtá mnoho odpov dí na otázky, které vyvstanou teprve pozd ji v pr b hu života jednotlivce. Primární vztahy k matce a k rodin se zrcadlí dosp lému v jeho postojích a názorech na společnost, odráfí se ve vztazích v pr b hu celého života. To, co se odehrává v prvních letech života dítěte, ovlivní život jedince i v budoucnosti. Nezbývá nefl si p ipomenout název a motto jedné z oblíbených knih spisovatele Fulghuma a uv domit si, fle práv v p ed-kolním období se pokládají základy, na kterých bude stav t primární i dalí vzd ívání. Potvrzuje to bezpochyby i za len ní p ed-kolní výchovy a vzd ívání do tak závazného dokumentu, jakým je Rámcový vzd ívací program.

Ráda bych se ve své práci v nově problematice výchovy a vzdělávání dvou a tříletých dětí. Pokusím se nastínit současnou situaci ve společnosti a na základě studia odborné literatury analyzovat, jaké potřeby má dítě tohoto věku a jak je možné tyto potřeby nejlépe naplnit v konfrontaci s obrazem dnešních matek a otců na rodičovské dovolené, s jejich snahami o zapojení se do společenské společnosti a skloubení pracovního a rodinného života.

Kvalitativní dítěte raného věku (tedy ve věku 2-3 let) existují ve společnosti 3 typy reakcí. První se přiklání k tomu, aby dítě bylo vychováváno v rodině, druhá považuje za správnou umožnit dítěti kontakt s vrstevníky a rodiči možnost postupného návratu do zaměstnání. Já budu v této práci zastáncem druhé, nejednoznačně vyhraněné skupiny, která uvádí, jaké vhodné podmínky musí být splněny, aby prvních let života dítěte probíhal hladce, a je třeba není rozhodnuta, kam se přiklonit.

Hledání východisek pro zodpovědná rozhodnutí s sebou přináší otázky psychologického, morálního, sociálního, ekonomického charakteru a jistě nebude zcela lehké je nalézt. Cíleným zkoumáním ale můžeme odhalit určité jevy a souvislosti, které mohou pomoci při rozhodování, zda péči o dítě tohoto věku lépe ponechat výlučně na matce, tedy v rodině, kde je mu poskytována péče individuální a nepřizpůsobená výhradně jemu, anebo takovému dítěti umožnit vstup do menších či větších dětských skupin, které mu otevírají nové možnosti, jiné formy socializace a jsou dalšími podmínkami pro jeho rozvoj.

Stejnou pozornost jako dítě samo zaslouží také rodičům jeho potřeby a očekávání směrem k rodičovské roli, možnosti jejich naplnění a uspokojení, ale v neposlední řadě také nalézání vlastní životní cesty, v níž se harmonizuje rodinný i profesní život.

Pro komplexnost práce bude nutné provést rozbor příslušné literatury a dostupných dokumentů, které se dané problematice věnují, shrnout

informace o současném stavu diskursu na dané téma a najít historická východiska pro současnou situaci. Jako inspirace mohou přispět také zkušenosti ze zahraničí.

Závěrem práce a jejím výstupem by pak mělo být zmapování situace v daném regionu a detailnější sonda do jedné z dostupných forem péče o děti ve věku 2-3 roky o nově vznikající dětské skupiny. Metodou zahrne zainteresované rodiče, kteří nabízené služby využili. Kombinací vhodných výzkumných metod se pokusím získat co největší množství informací o představách a názorech rodičů na ranou péči. Z pohledu pedagoga a osoby, jejíž byly děti v rámci dané dětské skupiny svědky, provedu analýzu a shrnutí výsledků metod.

Předpokládám, že z výzkumu bude možné vysledovat specifické podmínky k popisu určitých doporučení, kde hledat optimální řešení dané problematiky, a že vyvstanou další podmíněné otázky pro další úvahy o směřování péče o děti do tří let věku.

1. Rodina jako první výchovné prostředí dítěte

Střednějším pojmem je pro tuto práci *rodina*, v širším i užším slova smyslu. Ze sociologického hlediska hovoříme o skupině osob (nebo více skupin osob) navzájem spjatých pokrevními svazky nebo manželstvím. Dospělí členové jsou v rodině odpovědní za výchovu dětí, ať už vlastních nebo adoptovaných. (Janoušek, 2001) Existuje několik variant uspořádání rodiny, různé zdroje ji rozdělují na typy a modely. Základní ("jádrovou") rodinu tvoří matka a otec a jejich děti, zatímco rozšířená rodina zahrnuje prarodiče, tety, strýce apod. Další modely jsou polygamní (obvykle patriarchální) rodina a neúplná rodina s jedním rodičem. Rodinu lze však zároveň chápat jako malou skupinu osob, které jsou navzájem spojeny nejen manželskými a příbuzenskými, ale i dalšími obdobnými vztahy a zvláště společným životem. Rodina sdílí nejen společný život, ale také společný prostor a majetek (dům, byt), sdílí své emoce, své postoje, názory. Matka je k tomu především charakteristickým rysem života v rodině je oboustranné uspokojování duševních potřeb. Nazývá to rodinnou vzájemností. To samozřejmě znamená i vzájemný pocit jistoty, uvolnění, spokojenosti, radosti a ostatních pozitivních prožitků, které takové uspokojování psychických potřeb provázejí. (Matoušek, 1994)

Jiné definice popisují rodinu prostřednictvím jejích funkcí, které plní: funkce reprodukční, sociálně ekonomické, kulturní výchovné, sociálně psychologické a emocionální. (Pracha, Walterová, Mareš, 2009) Vágnerová definuje rodinu jako nejvýznamnější sociální skupinu, která zásadním způsobem ovlivňuje psychický vývoj dítěte. Poukazuje na to, že její jednotliví členové jsou součástí jednoho celku, jsou mezi sebou ve vzájemných interakcích a vzájemně se ovlivňují více či méně v domově ovlivňují. (Vágnerová, 2012)

Rodina zvlášt v posledních letech prodělala mnoho změn a projevilo se to i v jejím uspořádání. Původní model matka - otec - děti je často z různých důvodů narušován.

Pokud se pokoušíme charakterizovat dnešní rodinu, je zajímavé vyjít ze statistik. Ty hovoří o nejmenší sátoosti za posledních téměř 100 let. Mladých lidí žije spolu, v partnerském svazku, bez svatby.

Zejména z finančních, ale i jiných důvodů se prodlužuje doba, po kterou dospělá dítě setrvává u rodičů, například studenti. Tím se zvyšuje v k osamostatování jedince, nástupu do zaměstnání, plánování rodiny. Z hlediska partnerství je vysoký i počet tzv. singles (asi 20% lidí ve věku 25-29 let).

V posledních letech naopak klesá v porevoluční době zvýšený počet rozvodů. V roce 2012 se jednalo o jejich nejmenší počet od začátku století.

Také počet dětí, které se rodí v manželství, klesá, naopak dochází k nárůstu počtu dětí narozených mimo manželství. V roce 2001 jich bylo 23,5%, o deset let později ufl se údaj blíží polovině (41,8%). Přesto ve společnosti převládá tradiční pojetí rodiny a nesezdané páry považují manželství za důvod k rozhodnutí svatby, nebo stále ještě 30% dětí se rodí do osmi měsíců po uzavření sátku. Porodnost celkem ukazuje od roku 2010 setrvalý stav, tedy cca 1,2 dítěte na jednu ženu. V roce 1990 to ale bylo 1,9 a v roce 1974 dokonce 2,4. Tato klesající tendence přirozeně zastavila v růst populace a má na ni vliv řada faktorů: odkládání mateství a zvyšující se neplodnost žen, ale také vzhledem k otevřeným možnostem (cestování, studia, seberealizace) osobní volba bezdětného života, například tzv. dvoukariérovního manželství. (sú.cz)

Současná rodina se tedy oproti minulosti mění (počet dětí, ale i počet dospělých) a stárne (zvyšuje se věk rodičů při narození prvního dítěte).

S ohledem na to, jak různorodá rodina může být, kolik různých podob může mít, jak vypadá, kolik má členů, jaké panují vztahy mezi nimi, jaký výchovný styl rodiče preferují a praktikují a řada dalších odlišností, se jedná o specifické rodinné konstelace, o originální rodinný příběh. V jeho závěru je dítě dospělým jedincem, který "opouští" svou původní rodinu (v ideálním případě) proto, aby založil rodinu novou. Neřekně se to ovšem stane, prochází řadou etap, které mají své zákonitosti a vývojová specifika. Jednou z nich, a pro mnohé další etapou rozhodující, je *distace*.

V sociologickém slovníku se do tématu, které ve všech kulturách je distancí období domácí výchovy, primární socializace, kdy jsou dítěti zprostředkovány normy, hodnoty, jazyk, vzorce chování a základní dovednosti. (Jan Kouřil, 2001). Zdeněk Matějka zase uvádí, že rodina zdaleka není jedinou institucí, která bude pečovat o prospěch, ochranu, výchovu a vzdělávání dítěte a která tedy bude mít rovněž vliv na utváření jeho osobnosti, ale rodina má mezi všemi ještě jen jedinečné a výsadní postavení v několika směrech. Stojí hned na počátku a má tedy možnost ovlivňovat vývoj dítěte v jeho nejcitlivějších fázích, nejméně jí dokáže uspokojit základních psychologických potřeb dítěte. A je modelem mezilidských vztahů, který si dítě přenesení dál do života. Na jeho základě utváří a posuzuje vztahy, do kterých samo vstupuje a které vytváří. (Matějka, 1994) Matějka připouští eventualitu institucionální výchovy, ale důraz klade na výchovu v rodině.

Nelze tedy nepohlížet na rodinu jako na základní kamínek mozaiky, která tvoří a genetickou nebo výchovou osobnost dítěte a ovlivňuje jeho jednání, chování a prožívání.

1.1. Klasifikace typů rodin

Jedním z kritérií klasifikace rodiny je úroveň naplnění potřeb jejích členů. Tehdy dělíme rodinu na

- harmonickou rodinu, o jedná se o takový typ rodiny, kde jsou uspokojeny potřeby všech jejích členů,
- konsolidovanou rodinu, o je to typ rodiny, kde jsou uspokojeny základní potřeby členů rodiny a zpravidla zde nejsou sledovány žádné vážné problémy související s výchovou dětí, a konečně
- disharmonickou rodinu, někdy nazývanou také problémovou či rizikovou, o jedná se o rodinu do jisté míry určitým způsobem narušenou, kde zde panovat nepřátelská nálada, kdy dochází až k napadání mezi dětmi navzájem i mezi partnery. (Langmeier, 1998)

Z posledně zmíněné rodiny pochází nejvíce ohrožená skupina dětí, pro které pobyt mimo rodinu může být rozhodujícím faktorem pro správný rozvoj osobnosti i vztahu ke svému. Jakákoli forma mimorodinné výchovy vedená kvalifikovanou osobou se vstřícným přístupem a minimální znalostí vývojové psychologie je pro dítě přínosem a možností utvářet si ony základní "kamínky" lépe než by se tomu dalo, pokud by dítě setrvalo pouze v rodině.

Harmonická rodina může instituci využít pro rozvoj dítěte v těchto oblastech, které sama není schopná poskytnout (zejména údržbu a sociálních kontaktů dětí i dospělých). Podobně je tomu i u rodiny konsolidované, kde navíc může být podpořena saturace potřeb, které dítě nemá uspokojeno z rodiny.

Potvrzuje to také tisková zpráva ve veřejném prospěšném společenství Gender studies: "Í zahraniční studie se shodují v tom, že v případě horšího socioekonomického zázemí rodiny i psychické nevyrovnanosti matky

(např. deprese) je pro dítě prospěšný pobyt v zařízení denní péče než doma s matkou. Některé studie také poukazují na prospěšnost raného pobytu v jeslích (i) pro další školní úspěchy dítěte. (Gender Studies, 27.3.2012)

Nebezpečím je situace, kdy dítě obtížně zvládá nároky kladené na něj v rodině (a už se tak děje z jakéhokoli důvodu - národně politická situace v rodině, rozvod, úmrtí, ale také narození sourozence aj.) a je na něj vyvíjen další tlak k tomu, aby se přizpůsobilo nové situaci a adaptovalo se na skupinu vrstevníků mimo rodinu. Pro takové dítě může být toto zaletení nad jeho síly. Řešením je odložení docházky, nebo alespoň individualizovaný, citlivě zvolený adaptační postup.

1.2. Výchovné styly

Jedním z hlavních faktorů, které mají vliv na zaletení dítěte do školní společnosti, je styl výchovy v rodině. Jde o způsob, jakým rodiče vedou své dítě, jak nastavují pravidla platná pro danou rodinu a jak k dítěti přistupují, ale také, jaký cíl sledují a jaké metody a prostředky k jeho dosažení využívají. Nejznámější dělení je následující:

- liberální styl

Rodiče zastávají volnou výchovu, je zastoupeno minimum trestů, pokud vůbec jsou, dítě stanovuje co, kdy a jak bude dělat, rodič dítě omezuje co nejméně. Na kterém zvláště mladším dětem tento styl způsobuje vnitřní úzkost a nejistotu. Dítě nemá nastavené hranice, o které se dá opřít, říká z jeho pohledu v bezbřehé společnosti.

- demokratický styl

Jeví se jako optimální, stanovuje pravidla, určuje hranice, ale zároveň ponechává dítěti autonomii, možnost rozhodování, rodič respektuje jeho názor. Někdy bývá nazýván sociálně integrovaným vedením a tvoří tzv. zlatou střední cestu mezi dvěma zbývajícími extremistickými styly.

- autoritativní styl

Někdy bývá označován také za autokratický nebo dominantní styl. Je charakterizován pevným vedením ze strany rodiče, dítě má minimální nebo spíše vůbec žádný prostor pro svá rozhodnutí, vztahy jsou diktovány shora. Největším negativem je v důsledku potlačované sebevědomí a nemožnost rozvíjet svou osobnost.

Toto rozdělení je ale v jistém smyslu velmi obecné. Matjek, resp. Langmeier uvádí ještě několik stylů, které svým charakteristickým přístupem k dítěti vytvářejí specifické výchovné prostředí. Mítkem je emocionalita vztahu k dítěti. Do skupiny s negativním citovým postojem k dítěti patří výchova zavrhuje a zanedbávající. Do druhé skupiny s pozitivním citovým postojem pak spadá perfekcionalistická, protektivní výchova a výchova přílišná a příliš protektivní. (Matjek, 1994)

Zavrhuje výchova v sobě nese nevěřivost vůči dítěti, které pramení z toho, že dítě přináší rodiči pocit nějakého životního zklamání a jinou negativní zkušenost. Může se jednat o dítě nechtěné, dítě svobodných matek a podobně. Takové dítě je často v domě i nevděčně trestáno, utlačováno a dohnáno do postoje pasivity, rezignace, nebo do protestu a vzdoru.

Zanedbávající výchova naproti tomu nedostatečně uspokojuje potřeby dítěte, zejména může jít o nároky na hygienu a celkový rozvoj dítěte. Taková rodina dítěti nezprostředkovává základní hygienické návyky,

zp soby flivotosprávy, osvojování si dovedností, znalostí a jednání adekvátní sociálním normám, poskytuje dítěti nedostatek podmíněk prostředí.

Rozmazlující výchova sice spadá do skupiny s pozitivním citovým postojem k dítěti, ale svým charakterem dítěti také více škodí než prospívá, a koliduje ve srovnání s předchozími navenek neprobí tak negativně. Přesto tento styl vedení označujeme za problematický, protože dítě často není vedeno k samostatnosti, ani si nebuduje odpovídající zdravou sebevědomost a jistotu. Rodičem bývá často videno stále jako malé, bezbranné, takové, které je potřeba zahrnovat veškerou péčí. To dítěti zkresluje pohled na sebe sama a dítěti může vyrostat s předehnaně vysokým i naopak nezdravě nízkým sebevědomím.

Výchova příliš úzkostná a příliš protektivní se vyznačuje zvýšenými obavami rodičů o zdraví a celkový vývoj dítěte. Rodiče dítěti často (ve své dobré víře) omezují v aktivitách a činnostech, které by mohly být z pohledu rodičů pro dítě nebezpečné. Dítě je tak v neustálém stavu frustrace, chybí mu spontaneita, a uspokojení potřeb aktivitu, volnosti a poznávání. Reakcí dítěte je buď únik z této situace, anebo snaha danou situaci nějakým kompenzačním mechanismem překonat. Dítě tak v pozdějším věku volí únik z dosahu rodičů a upřednostňuje vrstevnickou skupinu, případně se může vyskytnout také agresivní chování a postoje nebo naopak dlouhodobý a trvalý komplex méněcennosti.

Oproti tomu perfekcionalismus dítěti předehnaně stimuluje a podněcuje k výkonům, rodič očekává, že dítě a jeho výkon v daném oboru bude dokonalý. Často je tento styl výchovy zakoušen v rodiči jako něco, čeho sám nemohl dosáhnout. Nároky kladené na dítě jsou enormně vysoké, od dítěte se očekává maximální výkon a nepřipustné je selhání nebo neúspěch. Takové dítě žije pod velkým tlakem, který si také v rámci svých možností různými způsoby kompenzuje - například únikem do nemoci.

Výchova protek ní se stejn jako perfekcionalistická zam ůje na výkon a úsp ch dít te, není v-ak rozhodující, jak jej dít dosáhne. Rodi dít ti v-emofln pomáhá, odstra uje p ekáflky a tzv. umetá cesti ku. Takové dít nemá moflnost zdrav posílit své sebev domí, neu í se p ekonávat nesnáze, vyrovnávat se s problémy a pln vyufflívat své schopnosti a dovednosti. V pozd j-ím v ku neumí odhadovat vlastní síly a o ekává pomoc od ostatních.

Kafldý z t chto typ rodi ovské výchovy si nese v sob svá úskalí, která, jak dokáflme odhadnout, vyvstanou p i kafldé dal-í zát flové flivotní situace dít te. A tou bezpochyby nástup do za ízení je.

Za optimální výchovný postup lze v sou asnosti považovat tzv. výchovu vysv tlením nebo spontánní výchovu. (Langmeier, Krej í ová, 1998)

Výchova vysv tlením staví na kognitivních funkcích dít te. V konkrétních, leckdy reálných situacích je vysv tleno, co je správné, d raz je kladen na zodpov dnost dít te za své jednání, pochopení souvislostí a orientace i na ostatní lidi (flivé bytosti) v okolí. Je posilováno v domí toho, fle od star-ích d tí se o ekává jiné jednání a chování nefl u mlad-ích.

Spontánní výchova, navzdory svému pojmenování, je zám rná, cílev domá a uv dom lá a probíhá na pozadí reálných inností, podílením se na konkrétních aktivitách. Jde o tendence p edat dít ti p im eným zp sobem a na základ jeho vývojových dispozic ur itý flivotní styl, flivotní filozofii. D je se tak prost ednictvím p ímé i nep ímé interakce dít a dosp lý, dít tak získává ur ité dovednosti a návyky i z dal-ích nep ímo ízených inností v rodin i jejím okolí.

Obdobn propojuje oba tyto styly Kop iva, kdyfl hovo í o výchov p irozeným následkem. Dít je vedeno k samostatnosti, k tomu, aby se snaffilo odhadnout následky svého jednání a chování a aby si za n zodpovídalo v mezích v ku a moflností. Jde o kombinaci vý-e uvedených styl a jeho základním rysem je respektující p ístup k dít ti. (Kop iva,

Nováková, Nevolová, Kopřivová, 2008) Je třeba zdůraznit, že pokud má výchova splňovat svůj cíl, je nutno přihlídnout k vývojovým specifickým dětem a jeho úrovni poznávacích a jiných funkcí.

Pro dítě, které má opustit zázemí vlastní rodiny a začít se socializovat ve skupině vrstevníků, je také zásadní, zda je jeho rodina venkovnímu svetu otevřená, má-li tedy dítě dostatek kontaktů i mimo rodinu, anebo je-li v ní venkovnímu svetu spíše uzavřená, zaměřená na své soukromí i soukromí svých jednotlivých členů. Snáze se samozřejmě zalení dítě s většími sociálními zkušenostmi, s otevřeným přístupem k vnějšku, mimorodinnému prostředí. Potvrzuje to také Langmeier, který uvádí, že dítě, které má od velmi raného věku větší přilehlitost k astým sociálním interakcím (např. se širší rodinou), lépe přijímá nahrazení matky náhradní osobou. (Langmeier, Krejčíková, 1998)

1.3. Historický kontext v pohledu na rodinnou péči

První model, kdy je žena pečovatelkou o přibyté a potomky a otec lovcem, který zajišťuje rodině obživu a bezpečí, je v dnešních diskusích stále živý. Potřebuje dnešní společnost, nazývaná moderní, je-t takový model? Uplatňuje ho?

Již v úvodní kapitole o rodině zvažoval, že rodina jako instituce prochází změnami a její podoba se v průběhu let mění. Mění se i pohledy na ranou péči o děti, výzkumy a bádání posunují teorii a následně i praxi dále. Z literatury je zřejmé, že úvahy a názory na to, jak má výchova dítě v raném věku vypadat, je celá řada. Pro ilustraci uvádím některé z nich:

- Biologická matka je jedinou správnou osobou, která má o dítě pečovat. Je k tomu biosociálně předprogramována.

- Rodinná výchova není s to pevně dít vést a ve své ned slednosti nedokáže plnit výchovné postupy. Racionalizovaná výchova lépe probíhá ve skupině pod vedením profesionála . (zaměřením na návyky a hygienická hlediska v polovině 20.století)
- Pro děti do tří let je v naprosté většině případů nejvhodnější rodičovská péče, děti potebují prostředníka v komunikaci se svými v podobě jedné svojí osoby. Většina z nich si ani neumí hrát s jinými dětmi a nemá ani tuto potebu. (argumentace proti jeslím)
- Matka má na dítě působit autoritativním a striktním způsobem, cílem je raně ukázat dítěte. (tradiční výchova konce 19.století)
(Háková, 2012 a Tělová, 2010)

Různorodost pohledů a názorů se v naší společnosti mísí a jsou dány kulturními historickými nastaveními té které rodiny, vzděláním rodičů a socioekonomickým rámcem rodiny. Dnešní rodič má tak dvě možnosti: buď kopíruje výchovné vzdělávací postupy svých rodičů, nebo se v nich naopak striktně vymezuje. Nejčastěji (a často nevědomky) je jeho výchovný styl kombinací obou těchto poloh.

Významný podíl na tom, jakou podobu má výchova malých dětí, mají zejména v posledních letech změněné sociokulturní podmínky a trendy ve společnosti. S rozmachem emancipace se pohled na rodičovskou dovolenou změnil, došlo ke změně myšlení matek a způsobu trávení volného času i času s dětmi. Tuto tendenci potvrzuje rozmach mateřských center a sdružení, které samy matky zakládají tzv. "pro sebe".

Společenské tendence postupující směrem ke zrovnoprávnění pohlaví se snaží eliminovat znevýhodnění žen na trhu, ale v takové míře v životě obecně. Veřejně se vystupuje proti různým formám genderové diskriminace. Ženy mají možnost rozhodovat o svém životě, o době, kdy zahájí studium,

nastoupí karierní dráhu anebo se stanou matkami. To s sebou ale přináší určitě závazky, kterým je třeba (především v zájmu dítěte) dostát.

Pozitivním efektem současné situace je zapojení mužů do výchovy dětí, jejich snahy spolupodílet se na ní a celková tendence posilování zodpovědnosti obou rodičů.

1.4. Pro-rodinná politika ČR

Ministerstvo práce a sociálních věcí vymezuje rodinnou politiku jako souhrn aktivit a opatření za účelem podpory rodiny. Jedná o politiku přezovou, která zasahuje do nejrozličnějších veřejných oblastí života společnosti, jako je například bydlení, školství, zdravotnictví, trh práce, aj. Vzhledem k tomu, že se týká rodiny, je to ale zároveň oblast vysoce soukromá, a musí tedy respektovat autonomii a schopnost rodin samostatně se rozhodovat. Současná pro-rodinná sociální politika tak umožňuje mimo jiné rodičům svobodnou volbu přierpání rodičovské dovolené po narození dítěte. Kromě rodičovského příspěvku je součástí přímé finanční podpory rodin také příspěvek mateřský, porodné vyplácené prvoroďákům a příspěvky na dítě. Mezi nepřímé formy podpory rodin patří optimalizace nabídky v oblasti péče o děti. Možností péče o děti ve věku od dvou do tří let se věnuje jedna z následujících kapitol.

Převodní model rodičovské dovolené, kdy byla tato doba fixně stanovena na tři měsíce, resp. čtyřmi lety popisuje tisková zpráva z roku 2006, kde je stanoveno zvýšení rodičovského příspěvku z 3696 Kč na 7582 Kč s tím, že je určen pro rodiče, který celý kalendářní měsíc celodenně, osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě ve věku do 4 let. Tento model byl v roce 2008 nahrazen postupovou flexibilní variantou. Rodiči si volí výši a délku

pobírání rodičovského příspěvku v závislosti na individuálních potřebách rodiny a jejích členů. Můžete si zvolit vypálení rodičovského příspěvku po dobu dvou, tří nebo čtyř let. Na rodičovskou dovolenou můžete nastoupit matka nebo otec, nebo se mohou v jejím průběhu střídat.

Současný systém, platný od roku 2011, stanoví, že pobírání rodičovského příspěvku si mohou rodiče nadále zvolit, případně v průběhu i mnit, jeho výše je ale p i v-ech variantách shodná, tedy 220 000 Kč, a rozložena do dvou nebo více let. Pro rodiče tak se stalo být pobírání RP výhodnější p i del-ích variantách a stále se jim volí verze dvouletou. Tím samozřejmě problém m, je-li plynou z nedostatku zařízení pro péči o dvou a tříleté děti. Pro úplnost je třeba dodat, že od 1. 1. 2012 došlo v pravidlech pro návrat v-olských zařízení, aniž by rodič ztratil nárok na rodičovský příspěvek, k zásadní změně :

Pobyt v MTM i jeslích není nijak omezen pro děti starší 2 let.

U dětí mladších 2 let je pobyt v MTM i jeslích omezen na 46 hodin měsíčně .
(mpsv.cz)

To bylo za následek zvýšení poptávky o možnostech péče o dítě mezi druhým a třetím rokem. Rodiče můžete pobírat rodičovský příspěvek, a když dítě dochází na část dne do zařízení. Rodiči se tak otvírá možnost znovuzapojení se do pracovního procesu a možnost zlepšení finanční stránky rodiny.

Nabídka různých výberů různých forem péče o dítě mezi druhým a třetím rokem by tak kromě usnadnění návratu na trh práce rodičům měla zvýšit i příjmy ve veřejném rozpočtu.

2. Dítě a jeho potřeby

Zdeněk Matějka zformuloval jednoduchou zásadu týkající se oblasti potřeb dítěte. Sám o ní píše, že je složitá i jednoduchá zároveň. říká, že malé dítě potřebuje mnoho věcí, ale ze všech snad nejvíce jistotu ve vztazích ke svým lidem. (Matějka, 1994) Tuto myšlenku považují za zásadní, pokud uvažujeme o péči o dítě raného věku, pokud se pokoušíme stanovit podmínky, za kterých má péče o dítě v rodině i mimo ni probíhat. Rodič, ať už vlastní nebo ne, má jedinou možnost (a tím tím povinnost) vytvořit dítěti bezpečné základní kameny jeho osobnosti proto, aby na nich dále mohli stavět jiní nebo dítě samo. Tak jako moderní psychologie dnes hovoří o tom, že člověk nemůže mít rád druhé, pokud nemá rád sebe, platí o dítěti, že nemůže vstoupit do objevování a navazování nových vztahů, pokud nemá vybudovaný bezpečný vztah se svou matkou, nebo někým ze svých blízkými lidmi. Samozřejmě, že je to možné, ale předem dítě odsuzujeme k chybám, které plynou z předčasného vstupu do vnějšího světa. Mělová k tomu dodává, že dítě je schopno unést jakoukoli péči, pokud je mu zajištěno naplnění jeho základních potřeb ozařeno podmínkami ale vyhodnocuje a řeší situace náhradním způsobem, než jak vychází z jeho přirozenosti a spontaneity. (Mělová, 2010) Nelze také nezmínit povodní Maslowovu hierarchii lidských potřeb. Jeho špičková velmi srozumitelně ukazuje, že teprve po nasycení nižších potřeb, tedy těch, které tvoří základ pyramidy, je možné rozvíjet a sytit potřeby vyšší. Mezi ty základní patří fyziologické potřeby (jídlo, spánek) a hned po nich potřeba jistoty a bezpečí. Následuje potřeba lásky a soucitnosti a potřeba sebeúcty. (In Jiří Mareš) Tedy, je-li dítě vyspalé, najedené, cítí se bezpečně se svým rodičem a zároveň i jeho osobnost je připravena na přijetí nových podnětů a na rozšíření svého prostoru, teprve tehdy může být adaptace na dětskou skupinu úspěšná a

vstup dítěte do ní bez problémů a dítěti prospívá. Podobně může být vnímána i paralela toho, že se dítě po narození orientuje ve svém nejbližším okolí, poznává své tělo a své nejbližší – matku. Teprve s dalším rozvojem zraku, CNS a poznávacích procesů rozvíjí svou aktivitu dále a prozkoumává hrací plochu zavěšenou nad postýlkou, postýlku, později pokoj, byt, další osoby. Ani tento proces nelze nijak urychlit, není dobré jej uspat nebo nějakým způsobem tlačit na výsledek.

Bowlby prohlásí, že vztah matka - dítě je základem pro všechny další sociální vztahy a jeho narušení vede k závažným následkům ve vývoji jedince. Zavádí pojem bonding (vazba) a později termín attachment - tedy vztah, přilnavost, přilnutí. Rozhodující pro adaptaci dítěte v neznámém prostředí je hodnota kvality vztahu dítěte k matce. Mary Ainsworthová jeho názory dále rozvíjela a rozděluje děti do tří skupin – děti s jistým (pevným) vztahem, děti s nejistým vyhýbavým vztahem a děti s nejistým (rezistentním) vztahem k matce. Toto rozdělení proběhlo na základě známého longitudinálního výzkumu roňích dětí, ve kterém bylo při stresové situaci dítěte hodnocena kvalita vztahu dítěte k matce při krátkodobé, ale opakované separaci. Na základě tohoto výzkumu je možné stanovit druh vazby dítěte na matku.

Z hlediska vnějších projevů je pro dané období nejvíce charakteristický rozvoj jemné a hrubé a jemné motoriky. Skoky a poskoky, chůze do schodů, zdokonalování chůze a běhu jsou zásadními projevy v tomto věku. Úroveň jemné motoriky se nejlépe odráží na marmaráčích projevech a napodobování, později kručení. V oblasti jemné motoriky dítě začíná chápat symbolický význam slov a používání zájmena já nahradí mluvu o sobě ve třetí osobě. (Vágnerová, 2012) V sociální oblasti se stává autonomní díky schopnosti lokomoce a přesunu na dané místo, ale také díky pokročilejší sebeobsluze – už se samo jíst, oblékat, udržovat tělesnou rovnováhu. Nejzákladnějším slýchaným slovem tohoto období je sám a vta: Co je to?

Ve které podpora rozvoje dítěte by měla v tomto věku probíhat individuálně - tzn. jako pečující vychovatel být soustředěn na dítě jako na jednotlivce, poskytovat zpevněnou vazbu přímou a okamžitou. Při pokusech o zdokonalování hrubé motoriky podat pomocnou ruku, ukázat možnosti dalších pohybů, při rozvoji dítěte naslouchat a reagovat tak, aby se dítě učilo dialogu aj. Dítě navíc preferuje hru s dospělým, obrací se na něj s žádostmi o pomoc, ukazuje mu výsledky svých činností, zapojuje ho do své hry. V dětské skupině si hraje spíše paralelně, tzv. vedle sebe, případně lze pozorovat rivalitu při snaze získat pozornost pečující osoby. (Málová, 2010) Teprve postupně s pokračujícím vývojem dítěte přijímá jiné dítě jako partnera do hry a je schopno jednoduchých párových her s jednoduchou herní interakcí.

Uvedená charakteristika tak podporuje spíše variantu rodinné výchovy. Institucionálním zařízením tím více nastavuje podmínky pro jejich správné fungování (počet dětí ve skupině, počet dětí na dospělého apod.)

Pro hladký průběh adaptace dítěte na prostředí mimo rodinu má vliv v neposlední řadě jeho osobnost, temperament, emocionalita a zpevněná sebehodnocení. Je na rodiči, následně pak na dalších pečujících osobách, aby tuto skutečnost nepodceňovali, aby z nich vycházeli a aby byla patrna snaha o přihlídnutí k individuálním potřebám a zvláštnostem každého jednotlivého dítěte. Stejně tak je nutno pohlédnout i na věkovou hranici tří let. V tiskové zprávě společnosti Gender studies se píše, že rozhodující pro dobrý rozvoj dítěte navzdory pečujícího je kvalita zařízení, sociální zázemí a psychická pohoda matky. Věková hranice toho, kdy je dítě považováno za zralé pro pobyt v kolektivu, není přesně určující vzhledem k individuálnímu tempu a osobním zvláštnostem jednotlivých dětí. Navíc jsou "věkové hranice kulturně dané a v různých zemích Evropy různě vymezené". (Gender studies)

3. Matka a její postavení ve společnosti

Ideální společenská představa o matce je založena především na péči o dítě. Jejím posláním je s láskou, citlivě a přiměřeně reagovat na jeho potřeby a rozvíjet ho těmi nejlepšími způsoby. Nikde se nehovoří o tom, že matka má pracovat a přinášet do rodiny finanční obnosy k materiálnímu zajištění jejího fungování. Skutečnost je ale taková, že v České republice je ekonomika fungování rodiny nastavena na finanční příjem obou rodičů a silící tlak trhu volá po co nejrychlejší návratu perspektivní pracovní síly do zaměstnání. Jen malé procento žen může zůstat s dítětem doma bez časového omezení a spolehnout se pouze na příjem otce (manžela). (Kolářová, 2007)

Současné ženy - matky jsou aktivní a považují samy sebe za schopné, připravené zvládnout více než "jen" péči o dítě. Mnohá z nich se z různých důvodů již v doběerpání rodičovské dovolené realizuje i mimo rodinu, matky se setkávají při organizaci různých akcí, uplatňují své dovednosti z jiných oblastí například realizací v mateřských centrech apod. Jiné rodičovskou dovolenou využijí ke zvolnění v pracovní sféře, ale většinou nejsou ochotny ji zcela opustit.

Otázkou zůstává, zda je rozhodnutí práce, či rodina jenom volbou, nebo zda se odehrává pod tlakem vnějších okolností. S nastupující emancipací žen, rovným přístupem ke vzdělání a snahami o rovné příležitosti mužů a žen se začaly ženy propracovávat na místa v kariérním řebíčku, kde není možné dovolit si "výpadek" v podobě mateřské dovolené. Ten ženu z pracovního procesu vyloučí a sníží i její hodnotu na pracovním trhu. Jak bylo řečeno, i proto je kritizována současná rodinná politika, která není schopná zajistit dostatek míst v zařízeních péče o děti do tří let, a znemožňuje tak rychlejší návrat rodičů po rodičovské dovolené na trh práce. Ženy jsou pak nuceny zvolit buď cestu bezdětného života, který

bude orientován na společnost a na práci, anebo se pokusí skloubit obojí, mateství i práci, tak, aby dostály oběma rolím.

Riziko pro ženy odhalují také rozvodové statistiky, neboť v současné době velká část ze všech uzavřených manželství končí rozvodem. Ženy se tak, po svění dítěte do péče, stávají samoflivitelkami a jsou nuceny spolehnout se na vyplácení alimentů ze strany bývalého manžela. To nutí ženy k co nejvyšší míře samostatnosti, finanční nezávislosti a nutnosti postarat se v případě nouze o rodinu. Náročnost je zvyšována mimo jiné zejména rozdílností platových podmínek mezi muži a ženami. (Kolářová, 2007)

Společnost Gender studies se vnuje této problematice podrobněji. Jeden z výzkumů mezi matkami samoflivitelkami (zaměřený na jejich postavení na trhu práce) ukázal, že matky samy mají představu o tom, jaká opatření by jim harmonizaci soukromého a pracovního života usnadnila. Patří mezi ně mimo jiné péťelský přístup zaměstnavatelů k rodině, umoflnění kontaktu s pracovním prostředím i v případě uerpání rodičovské dovolené. Zájem mají matky také o větší podporu a pestřejší nabídku úste ných úvazků, což předikuje možnost mít postaráno o dítě v době jeho výkonu.

e-ením by pak byla větší nabídka forem péče o dítě, z níž by rodiče (nejen matka samoflivitelka, ale i rodiče z úplných rodin) mohli zvolit tu, která jejich situaci e-í nejlépe.

eské ženy se v-ak ve svém přístupu k mateství a strategiích kombinace pracovních a rodinných rolí li-í na základě dosaženého vzdělání a zejména profesí, které vykonávají. Stejně tak se li-í i muži v tom, do jaké míry mají zájem a odpovědnost v novat se svým dítětem jako otcové a peovat o ně. fivotní strategie kombinace práce a rodiny je tak třeba chápat jako výsledek nejen individuální a rodinné volby, ale i kalkulace fivotní situace, společenského a ekonomického postavení a odpovědností i omezení, která nabízí sociálně-politická opatření státu. (studie SÚ AV ČR, 2005)

Jak již bylo řečeno v úvodu této práce, názory ve společnosti a tím i postoje jednotlivých matek ke své roli jsou velmi rozdílné. Matky, které považují rodinnou výchovu za nejlepší a nenahraditelnou, mají zájem o krátkodobé formy péče, které je zastoupí na nejnutnější dobu potřebnou k vyřízení povinností. Matky, které se orientují na kariéru, nebo jsou finančními okolnostmi rodiny nuceny co nejdříve se vrátit do práce, budou potřebovat pomoc s péčí o dítě dlouhodobějšího a pravidelnějšího charakteru.

4. Role otce

Pokud jde o rozdělení rolí v rodině, nezbyvá nejlépe konstatovat, že veškerou zodpovědnost za péči a výchovu dítěte v raném věku vkládala (afl na výjimky) odjakživa společnost do rukou matky. Teprve s rostoucím věkem dítěte sílil i vliv mužské otce. Posun v celkovém pojetí je patrný v pohledu na otce u porodu. Historicky se porod považoval za jednoznačně ženskou záležitost. Jak píše Labusová, je třeba před sto lety, kdy se v tina dítěte rodila doma, byla otázka otce u porodu bezpředmětná. Stejně tak nástup otce na rodičovskou dovolenou byl výjimečným a společensky ne zcela uznávaným jevem. Teprve od 80. let 20. století, u nás afl po roce 1989, se v západních demokraciích umohl ujet otce m být přítomen u porodu. (Labusová, 2010)

Stejný posun zaznamenalo i pojetí skutečnosti, že se rodiče na rodičovské dovolené v průběhu jejího trvání mohou vystřídat, nebo ji mohou nastoupit souasně. Tato možnost je sice možná ideální pro dítě, ale naprosto nerealizovatelná z finančních důvodů. Pro možnost využít rodičovskou dovolenou se otcové podle zprávy MPSV ČR rozhodnou tehdy, je-li příjem matky vyšší anebo tehdy, kdy charakter jeho práce umohl ujet tzv. home

office, tedy práci z domova. Pro ně které je také dle vodem nástupu na RD hledání flivotní zm ny a vítaná pauza v profesní karié e. (mpsv.cz)

Podle pr zkumu organizace Liga otev ených mufl v-ak tátové asto naráflejí u svých zam stnavatel . š83 % zam stnavatel uvedlo, fle podpora aktivního otcovství nepat í do personální strategie jejich spole nosti. 77 % dotázaných dokonce jasn preferuje, aby se o dít starala matka". (mpsv.cz)

Na pomoc aktivním otc m vznikají r zné projekty podporované Evropským sociálním fondem, nap . projekty Tátové vítání a Táta na plný úvazek. Vzniká ada organizací a spolk na podporu otc , poskytují informace, právní i praktickou podporu a v nují se také osv tové innosti s celospole enským dosahem. (mpsv.cz)

Ve své tiskové zpráv ministerstvo také uvádí, fle i kdyfl podíl tatínek mezi rodi i na rodi ovské dovolené dlouhodob stoupá, jde stále spí-e o výjimky. V roce 2013 erpalo rodi ovský p ísp vek 1,8 procenta mufl z celkového po tu rodi . (mpsv.cz)

Tak jako role matky a podoba celé rodiny, tak pro-la výraznou prom nou i role otce. Po dlouhá staletí bylo hlavní funkcí otce starat se o bezpe í rodiny, chránit ji a zaji-ovat jí z velké ásti obflivu. Platilo, fle "matka vede dít k lov ku a otec k lidem", otec zprost edkovává rodin a zejména d tem komunikaci s vn j-ím sv tem. (Mat j ek, 2000)

Odborn nepodložené argumenty a p edsudky v pohledu na pé i otc o d ti a o vyuffívání rodi ovské dovolené otci podrobuje p ísné kritice Ha-ková. Upozor uje, fle v psychologických debatách je p edstava zám ny muflské a flenské role v období raného d tství naprosto nemyslitelná. A poukazuje také na to, fle i kdyfl se hovo í o nahrazení matky, vfldy se p edpokládá, fle se bude jednat o flenu (babi ku, ch vu apod.). Taková tvrzení povafluje za mýtus a zkreslování reality. (Ha-ková, 2012)

Ve prospěch stráveného času otce spolu s dcerami uvádí Vágnerová, že otec přirozeně usnadňuje odpoutávání dítěte z těsné vazby na matku. Dítě, které si mohlo vytvořit bezpečný vztah k oběma rodičům, tak získává určité výhody v uvádění si různých chování jednotlivých lidí, není omezeno pouze jedním vzorcem chování matky a je schopno akceptovat i jiné formy. Připouští, že lidé se mohou chovat různými způsoby a není to pro něj ohrožující. Navíc má možnost získat v této době pocit jistoty a bezpečí, zejména chlapci bývají samostatnými a bývají si jisti. (Vágnerová, 2012)

Velmi podrobně a přehledně se roli otce v rodině vnuje diplomová práce, se kterou jsem měla možnost se seznámit. Alena Stejná píše o souasném tzv. šotcovském paradoxu, kdy dochází pod tlakem z vnějšku u otce k ztrátě osobnosti. Po narození dítěte se musí otec vyrovnat jak s novou rolí, tak s novým chodem rodiny. Očekává se od něj ekonomické zajištění rodiny a psychická a sociální podpora partnerky, matky. Rodina od něj očekává jednání mírné, citlivé, laskavé, zatímco venku se mufl má projevat dominantně a agresivně tak, aby zajistil rodině přežití. Nevýhodou otcovské role pak je to, že s dítětem tráví méně času, jeho zaměření ztrácí pro dítě konkrétní podobu a disponuje nížejšími sociálními a komunikačními dovednostmi, dleřitými pí výchov dítěte. (Bakalář, 2002 in Stejná)

Dleřitým sdělením v souasných diskusích je především to, že otec není náhradníkem matky, je autonomním svébytným prvkem v rodinném soukolí, v systému, který, jak již bylo řečeno, funguje na bázi vnitřní souinnosti a vzájemného ovlivnění. Otec nemá matku nahradit, ale její působení na dítě přirozeně doplnit. Má svoje místo a jeho výchova vykazuje určité specifické rysy, které dítě v kombinaci s mateřským působením obohacují. Třilová definuje určité znaky otcovské interakce s dítětem, ve které působí experimentování a podněty k aktivitě. Otec zjišťuje, co už dítě umí a snaží se ho posunout ve vývoji. Matka proti tomu

praktikuje interakci k udržení pozornosti, tělesného i očního kontaktu, snaží se udržení tělesného a psychického komfortu dítěte. (Mělová 2010)

Podobně tak, jako má role matky svou specifickou a unikátní hodnotu, má tu svou i role otce. Zdá se, že pro zdravý duševní vývoj dítěte je nejlepší cestou tyto role nezanímat, ani se nesnažit stírat jejich rozdíly. Faktem také zůstává, že matka hraje ve vývoji dítěte neoddiskutovatelnou roli a její specifikum je jádrem toho, co utváří sociální roli matky. Jde svým způsobem o privilegia, kterých by se ženy neměly ve prospěch mužů nebo ve prospěch institucí vzdávat.

2. Charakteristika jednotlivých forem péče o děti do tří let

2.1. Měří rodina

Jedná se o nejstarší a nejpřirozenější formu péče o děti. Tradiční pojetí rodiny a bytové podmínky určovaly v minulosti i to, jak bude o dítě postaráno, jak bude péče o dítě (resp. o děti) v dané konkrétní rodině vypadat. Součástí rodičů a prarodičů bylo natolik provázané, že bylo propojené i výchovné působení na dítě a péče o něj. Pomoc babiček a dědek byla v rámci jejich možností vítaná a téměř samozřejmá. Se zvyklostí se v okamžiku odchodu do důchodu a také i s pokročilejší lékárenskou péčí se změnila i role prarodičů. Srovnávání modelu současné babičky a modelu babičky dříve je dnes téměř nemohutné. Nedávných sociologických výzkumů dokládá, že životní styl dnešních padesátníků a padesátnic je velice blízký právě jejich dětem, tedy lidem, kteří vstupují do manželství a zakládají rodiny. Tyto šibabíčky a dědekové mají ve většině případů aktivní společenský a profesní život a péči o vnoučata se

z asových d vod nemohou v novat tak, jak by t eba mladí rodi e o ekávali nebo pot ebovali, nebo jak bylo v minulosti moflné. Také spolu s v t-í mobilitou a nap . i snahou o finan ní nezávislost mladých rodin se oslabila moflnost intenzivního souffití a participace prarodi na pé i o dít . Spole enský status matky, myslíme tím spole ensky aktivní matky, naopak vede maminky k vyhledávání jiných forem pé e o malé dít .

2.2. Au-pair, ch va

V zahrani í jedna z nejroz-í en j-ích forem pé e o dít se v eské republice za ala více rozvíjet teprve po roce 1989, resp. znovu navázala na tradici ch v p sobících u nás p ed nástupem socialismu. V jeho dob byl model ch vy vykreslován jako burfloazní p effitek, rozma ilost pani ek, které nebyly ochotny v novat vlastnímu dít ti sv j as. V dne-ní dob slufleb profesionální ch vy vyufflívá ada rodin k p íleffitostnému pohlídání dít te i k pravidelné pé i. Roz-í ení ch v jako výpomoci zam stnaných maminek napomohly také legislativní kroky ó zavedení moflnosti z ízení flivnostenského oprávn ní s názvem Pé e o dít do t í let v ku v denním refimu podle zákona . 455/1991 Sb. Jedná se o flivnost vázanou, je moflné získat ji na základ odborné zp sobilosti k výkonu povolání zdravotnického nebo také sociálního pracovníka, ímfl byla zaru ena alespo základní kompetentnost t chto osob. Kvalifikaci profesionální ch vy je v sou asné dob moflné získat absolvováním akreditovaných rekvalifika ních kurz , které zaji- ují r zné soukromé subjekty a vzd lávací agentury. Jejich obsahem není jen sociáln zdravotnická p ípravenost, ale zahrnuje také informace z psychologie a pedagogiky takto starých d tí. Nejev t-í výhodou ch vy je samoz ejm významná paralela s modelem matka ó malý po et d tí (asto jen jedno dít), domácí známé

prostředí, osobní přístup k dítěti. Dobře funguje také spolupráce s rodiči, kontakt může být blízký než u jiných forem péče. VÚ MPSV ve svém výzkumu z roku 2008 došel k závěru, že u nás funguje silná rezervovanost rodičů k tomuto typu služby a často převládá nedvěra sít malé dítě do individuální péče neznámé osobě. Rodiče se snaží chvilu zajistit neformální cestou, nejlépe z okruhu vlastních známých nebo prostřednictvím osobního doporučení od blízké osoby. (mpsv.cz)

2.3. Vzájemná rodičovská výpomoc

Součástí již zmínovaného návrhu na změnu zákona o péči o děti, ve které se hovořilo o podpoře vzniku dětských skupin a firemních koleček, byla i myšlenka vzájemné výpomoci rodičů. Tuto službu by mohl poskytovat rodič na rodičovské dovolené, který pečuje alespoň o 1 vlastní dítě do 7 let věku. Služba by probíhala za úplat, v domě či bytě, kde dotyčná osoba s dítětem žije, čímž by byly zajištěny alespoň základní podmínky pro poskytování péče. Maximálně by bylo možné poskytovat o skupinu čtyř dětí, do něhož se započítávají i děti vlastní. Evidence poskytovatelů by probíhala zasláním přihlášky, registrací na příslušném úřadu. Myšlenka vychází z reálné situace, kdy podobné služby probíhají na bázi přátelské výpomoci, osobních vazeb a ústních dohod. (mpsv.cz)

Jde o péči rodinného typu poskytovanou na individuálním základě a v úzké spolupráci se zákonnými zástupci dítěte, popřípadě dítěte, což je bezesporu velkou výhodou. Otázkou zůstává, zda výchova vlastního dítěte je dostatečnou garancí pro odbornost a záruka kvalitní péče. Vzhledem k její existenci i bez dostatečného legislativního základu je jisté, že rodiče tuto otázku neejí a pravděpodobně využívají tuto službu pro krátkodobější formu hlídání.

Obdobnou variantou může být služba tzv. denních matek, případně denních otců, která by měla podpořit zaměstnanost v kovově znevýhodněných věkových skupinách 50+ a zvýšit jejich status na trhu.

V současné době se pozornost soustřeďuje na detské skupiny a varianta vzájemné rodičovské výpomoci se legislativního ohledem nejspíše nedočká.

2.4. Detské skupiny

Detská skupina je sousloví, které zaznívá stále častěji v odborných diskusích, a které je také jedním z navrhovaných a možných řešení současné situace mladých rodin. Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo návrh nového znění zákona o detských skupinách a o změnách souvisejících zákonů, ve kterém se přechází k službě hlídání a péči o děti v detských skupinách spočívající v pravidelné péči o děti ve věku od 3 do 6 let zahájení povinné školní docházky mimo domácnost dítěte, v kolektivu dětí, mimo režim předškolních a školských zařízení. Služba nezajišťuje vzdělávání dítěte, ale dítěti se poskytuje výchovná péče zaměřená na rozvoj schopností dítěte a jeho kulturních a hygienických návyků přiměřených věku dítěte v souladu s konceptem výchovy a péči o dítě. (www.mpsv.cz) Tato služba má spolu s variantou flivnostenského oprávnění: Péče o dítě do 3 let pokrýt, resp. vyplnit onu mezeru v péči o děti před nástupem do MŠ. Návrh zákona je nastaven tak, aby zajistil určitou úroveň kvality, ale zároveň byla služba dostupná jak pro rodiče, tak pro zizovatele. Zizovatelem se může stát kraj, obec, nezisková společnost nebo firma a pozitivem pro něj je, že si náklady spojené s provozem mohou odečítat z daní.

Pojem detská skupina je vcelku šmladým termínem. Podle dokumentu MPSV je detská skupina řešením pro rodiny s malými dětmi, které řeší

problematiku slad ní rodinného flivota a profesní kariéry. M la by nabídnout pravidelnou pé i o dít mimo domácnost dít te, v malém kolektivu d tí, mimo reflim p edpis o –kolách a –kolských za ízeních. Návrh e–í také podmínky hygienické, personální a jiné. Sluffba d tské skupiny m fle být poskytována za dohodnutou úhradu, maximáln v–ak ve vý–i z izovacích a provozních náklad . To znamená, fle probíhá na nekomer ní bázi a jejím zám rem, není navy–ování zisku. O d ti by m la pe ovat osoba s odpovídající kvalifikací (zdravotnickou, pedagogickou, sociální, p íp. kvalifikace ch vy). Ve skupin m fle být maximáln 24 d tí s tím, fle po et pe ujících osob závisí na konkrétním po tu d tí. Pokud je d tí –est a mén , sta í jedna pe ující osoba, o 7 afl 24 d tí pe ují dv osoby. D leflité je spln ní podmínky, fle pokud je ve skupin více nefl 13 d tí a alespo jedno dít je mén nefl dvouleté, je nutné zvý–it po et pe ujících osob minimáln na t i.

Návrh byl odsouhlasen vládou v kv tnu 2013, poté Parlamentem R v b eznu 2014 a eká na dal–í postup. Aktivní diskuse a pohyb v cí okolo d tské skupiny nazna uje, fle situace kolem pé e o d tí mlad–í t í let je vnímán jako celospole ensky pal ivý problém a je t eba jej e–it, cofl je pozitivním poselstvím sm rem k rodi m.

První pilotní d tskou skupinu úsp –n provozuje práv MPSV R a na svých stránkách uvádí, fle tímto za ízením, fungujícím t etím rokem, pro–lo jifl 35 d tí. ada obdobných skupin vzniká na území R bez legislativní platformy, cofl zp sobuje dezorientaci rodi v dané situaci.

Jak bylo e eno vý–e, my–lenka d tských skupin m fle celoplo–n pomoci p eklenout období baby boomu a vy e–it problémy s ním spojené. Má se tak stát s nesrovnateln men–ím ekonomickým zatíflením, nefl jakým by bylo z izování nových a roz–i ování stávajících mate ských –kol. Navíc se rozroste nabídka moflností, ze kterých mohou rodi e vybírat tu, která jim bude nejlépe vyhovovat. Za "slab–í místo" je povaflováno to, fle koncepce

dtských skupin je zaměřena na výchovu a je tak opomíjen proces vzdělávání. Oprávněni tak zaznívají obavy z nízké kvality, především při srovnání s běžnou mateřskou školou. Dochází k tomu, že potěby rodičů (nástup do zaměstnání) jsou nadsazené potřebám dětí (rozvoj všech stránek osobnosti). Ve srovnání s běžnou MŠ nebude v těchto záležitostech možná např. připravit dítě pro nástup do základní školy.

2.5. Firemní školka

Podporu pomoci rodičům zvládat nároky pracovního i rodinného charakteru vyjádřilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Říjí tím, že novelou zákona umožnilo zřízení firemních školek. Výsledky průzkumů jsou ale skeptické v tom, že drtivá většina zaměstnavatelů o firemní školce neuvažuje. Je to dáno nároky podmínek stanovených pro její provoz. Přesto je v současné době v ČR v provozu cca 30 firemních školek, které jsou určeny buď výhradně pro děti zaměstnanců dané společnosti i firmy, anebo mohou v případě volné kapacity fungovat jako "sdílená" školka pro další děti.

2.6. Jesle

V úvodu je třeba říci, že termínem jesle jsou v této práci označovány kolektivní zařízení "jeselského typu", tedy fungující na principu bývalých jeslí.

Jesle byly zřizovány poátkem 19.století pro děti chudých pracujících rodičů, ale postupně sílil zájem o veřejnou výchovu malých dětí i mezi vyššími vrstvami společnosti. Jak píše Háková, dříve jejich zřizování

procházely různými fázemi od sociální k výchovně-vzdělávací funkci. Od jejich vzniku až do dnešní doby se řada odborníků z řad lékařů a psychologů snažila o vyslovení důvodů jejich existence. Největším argumentem proti jeselským hláskám je fakt, že se jedná o kolektivní zařízení, přestože dítě tohoto věku potřebuje na základě poznatků z vývojové psychologie individualizovaný přístup dospělých.

V průběhu 90. let došlo k výraznému poklesu těchto zařízení, v závěrečné zprávě VÚ MPSV se uvádí, že počet jeslí poklesl z 1043 na počátku devadesátých let na 49 v roce 2007. Z celkového počtu dětí, které navštěvovaly jesle v této době, bylo více než polovina ve věku mezi 2. a 3. rokem. (www.mpsv.cz)

Jesle byly historicky včleněny pod zdravotnická zařízení, a kolikrát v posledních letech se stále dostávají argumenty pro jejich přesun. Samotné Ministerstvo zdravotnictví ČR usilovalo o vyjmutí jeslí ze své působnosti. Argumentem bylo, že děti, které vyušlívají jesle, nejsou nemocné a nejde o udržení jejich zdraví, ale především o jejich výchovu a vzdělávání. Návrhy a studie týkající se této problematiky navrhovaly různé řešení až do roku 2012, kdy vstoupil v platnost zákon o zdravotních službách, který jesle jímá nezávisle mezi zdravotnická zařízení. Od nabytí účinnosti, tedy od dubna 2013, spadají jesle do oblasti vázané činnosti špeciálně o děti do tří let v denním režimu. (Kolářová, 2007)

Zřízovatelem může být obec nebo fyzická či právnická osoba, která získá činnostenská oprávnění k provozování této činnosti. Neexistuje však žádná povinnost, která by obcím nařizovala na svém území jesle (jako zařízení pro péči o děti do tří let) zřízovat. Jsou financovány z rozpočtu obce, což znamená, že na provoz nedostávají žádné příspěvky ze státního rozpočtu, a obec sama rozhoduje o tom, v jaké výši bude jejich provoz financovat sama anebo zda a v jaké výši se budou podílet rodiče. Finanční stránka tedy často převažuje nad naléhavostí potřeb rodičů. Stávající jeselská zařízení

tak nejsou v současné době schopna pokrýt poptávku ani vyhovět nárokům rodičů na rodičovské dovolené.

2.7. Rozšíření působnosti mateřských škol

Český zákon, tedy zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, uvádí, že předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let. Slovo zpravidla umožňuje mateřským školám přijímat děti i pod hranici třetího roku věku. To je ovšem možné za splnění určitých podmínek. Stanovení těchto podmínek je úkol nelehký a diskurs na toto téma fliv probíhá v různých oblastech laické i odborné veřejnosti. zejména ale na ministerstvu školství, kde se v současné době realizuje příprava dokumentu, který by tyto podmínky formuloval a uvedl do praxe jako závazné. To potvrdila i paní Mgr. Jaroslava Vatalová, z oddělení předškolního, základního a základního uměleckého vzdělávání, ve svém příspěvku šJak můžeme MŠMT pomoci mateřským školám na konferenci O výchovu a vzdělávání, konané v březnu 2014. Současná MŠMTedy nyní můžeme přijmout děti mladší tří let, ale jak se píše ve zprávě Ministerstva práce a sociálních věcí, kapacita mateřských škol není dostatečná pro přijetí dětí tříletého, zvláště pak na okrajových částech vztých měst, kam migruje značná část mladých rodin. Přijetí mladších dětí je tak za současného stavu mateřských škol na mnoha místech vlastně nemožné. O zájmu dětí nejvíce usilují rodiče, zejména ti, kteří si nastavili rodičovskou dovolenou na zmiňovaný první stupeň, tedy na dobu dvou let. Tisková zpráva Gender Studies z dubna roku 2012 to jednoznačně potvrzuje a viní zizovatele mateřských škol z tlaku na rodiče, který povede ke snížení porodnosti a k úbytku dětí obecně. Hlasy proti umístění dvouletých dětí do MŠMzaznívají především z adu itelek,

ale také detských psycholog , nebo je jisté, že by finální fáze není pro zalení mladších dětí vhodná a je nutno upravit (snížit) počet dětí, navýšit počet pedagogických pracovníků , uvažovat o kvalifikacích předpokladech učitelů a v neposlední řadě připravit denní režim a výchovný vzdělávací program v novém zvláštnostem mladších dětí.

K možnosti zalení dvouleté dítě do skupiny starších dětí v MTM se vyjádřila negativně většina oslovených pracovníků mateřských škol, což ukazuje výsledky výzkumu VÚ MPSV z roku 2008. Píše se v ní, že: "I přes tuto možnost, kterou uvedená většina mateřských škol rodičům dětí mladších tří let poskytuje, však více než polovina zástupců dotazovaných škol nesouhlasí s tím, aby byla snížena vková hranice pro přijímání dětí do MTM z tří na dva roky (32 % spíše nesouhlasí a 51 % nesouhlasí rozhodně), se souhlasem se naopak setkáme u pouhých 18 %."

(www.mpsv.cz)

Mateřské školy tedy nejsou stále na přijímání dvouletých dětí připraveny, nemají dostatečné kapacity a řadu tříletých dětí musejí odmítnout. Ve školním roce 2012/2013 se do mateřských škol nedostalo 58 939 předškoláků. Podle databáze ministerstva školství je to téměř o deset tisíc odmítnutých dětí více než v předcházejícím roce. Data za tento školní rok zatím nebyla před dokončením této práce k dispozici. (mpsv.cz)

Pokud se tedy dvouleté děti do mateřských škol kapacitně nevejdou a ani učitelky o ně nemají zájem, pokud ještě stále ubývá a soukromá individuální péče je finančně náročná a netrvá se plně dále ze strany rodičů - kam může rodič umístit své dvouleté dítě, když si zvolil dvouletou variantu pobírání rodičovského příspěvku a chystá se vrátit do práce?

3. Inspirace ze zahraničí

Máme-li se v novat diskusi o možnostech pé e o d tí ve v ku do t í let a má-li tato diskuse mít hlubší teoreticko-praktický základ, je nutné brát v úvahu nejen zkušenosti, které jsme historicky získali jako česká republika, ale je dobré pouít se z příklad praxe, která je realizována v jiných státech světa, zejména Evropy. Čada odp rc mluví o tom, že pená-et cizí postupy do českého prostředí je nevhodné, ale tyto chyby se d ly zejména po roce 1989, kdy se po otev ení hranic česká společnost leckdy bez v t-ího rozmyslu nechávala ovlivnit r znými sm ry.

Dnes je jasné, že implementace nových postup ůven í musí probíhat v souladu se znalostí a pochopením domácího prostředí a musí respektovat jeho specifika. Vzhledem k rozsahu a zam ení práce jsou v následujících kapitolách vybráni jen dva zástupci evropských stát ů. Jejich vý et by ale samoz ejm mohl být mnohem rozsáhlejší.

3.1. Pé e o d tí do t í let ve Francii

Pro ilustraci uvádím v bodech možnosti pé e o dít do t í let ve Francii, erpala jsem z knihy Lenky TMlové:

- kolektivní jesle (la crèche) - jsou ur eny pro d tí od t í m síc do t í let, jejichfl rodi e oba pracují. Skupina d tí je heterogenní a m fle mít afl 40 d tí, o které se stará dostate ný počet dosp lých. Pé e probíhá v dob od 7 do 19 hodin. V rámci režimu dne se dbá na ád, uplat uje se písň-jí asový harmonogram v dodrfování ur itých inností.
- rodinné jesle - mají podobné zam ení jako jesle kolektivní, rozdílem je to, že pé e probíhá v domácím prostředí s maximálním po tem t í d tí na

tzv. mateřskou asistentku. Výhodou je pro rodiče to, že se jesle přizpůsobují jejich potřebám. Jedná se také o formu celodenní a celotýdenní péče o dítě.

- jesle rodičovské - vyřadují od rodiče určitou míru angažovanosti, například jednou měsíčně se musí podílet na provozu jeslí. Dítě tráví v tomto typu jeslí méně času ve srovnání s předchozími typy. Funguje zde větší propojenost mezi pečujícími osobami a rodiči, jedná se o určitou komunitu.
- zařízení "halte-garderie" - je určeno pro krátkodobé hlídání, maximálně 15 hodin týdně a kapacita se odvíjí od prostorových možností. U nás by se tato péče dala přirovnat k tzv. hlídačím koutkům.
- od dvou let je dítě také možné přihlásit do -kolky (la maternelle), které jsou ve Francii bezplatné.

3.2. Péče o děti do tří let v Německu

Podle dokumentu NCR je zpracován pohled forem péče o děti do tří let v Německu:

- služby au-pair a babysitter - jde o individuální formy, kdy péče probíhá buď v domě rodiče, v případě au-pair dotyčná osoba sdílí společný prostor 24 hodin denně
- Familiengruppen - rodičovské skupiny
- Kindergruppen - je skupina max. 12 dětí a jejím cílem je poskytnutí dostatečného prostoru pro vytvoření vzájemných vztahů mezi dětmi, pro realizaci vlastních aktivit. Reflim dne je spontánní a méně organizovaný než v běžné mateřské škole.
- flying mummies - nepřítomné hlídání zdravotnicí v případě nemoci dítěte a pracovní vytíženosti rodiče

- babička i dědeček zapojení - probíhá bezplatně, poskytovatelé jsou centrálně soustředěni. Služba a její rozsah jsou dány vzájemnou dohodou seniora s rodičem, v t–inou se jedná o pravidelné, krátkodobé hlídání.

- „Mobilní maminky“ jsou to osoby, které pravidelně a za úplatu pečují o cizí děti od 0 do 15 let. Službu mohou vykonávat i muži, jako šmobilní otcové.

- Tagesmutter - denní pečovatelky - pečují o děti ve své vlastní domácnosti za úplatu a mohou péči poskytovat společně s péčí o vlastní děti. Denní péče má probíhat v co nej těsnějším kontaktu s rodiči.

Tato varianta je nejspodnější navrhované varianty denních matek v rámci vzájemné rodičovské výpomoci.

Ufip i prvním pohledu, zejména na možnosti péče o malé děti v N mecku, je patrná velká diferenciace a společný rys v–em hlídacím službám a to ten, že pracovní doba se plně přizpůsobuje potřebám rodičů. Rodič má možnost výběru. Ve zprávě nebyla hodnocena dostupnost služby, která se může v rámci různých lokalit lišit. Přesto je celkový dojem (předeevším ve srovnání s R) více než uspokojivý.

PRAKTICKÁ ČÁST

Obsahem této části je realizace výzkumného šetření v terénu, v regionu mého bydliště, ve městě Brandýs nad Labem. Sonda do reálné dětské skupiny, která byla založena občanským sdružením spadající pod mateřské centra, by měla pomoci popsat reálnou skutečnost, tedy to, jak funguje a jaká je její realizace v praxi. Zaměřena je především na rodiče, na jeho postoje a názory v oblasti péče o děti raného věku.

Regionální šetření jsem zvolila především proto, že jsem zde v letech 2010-2012 v Matýsku o.s. aktivně působila v oblasti péče o děti. Mojí hlavní činností bylo 3x týdně pedagogické vedení skupiny dětí ve věku 2-4 roky, z toho jednou týdně se jednalo o skupinu dvou až tříletých dětí. Kromě toho jsem byla v té době a dosud stále lektorkou kroužku keramiky pro děti ve věku od 3 do 7 let, takže kontakt s rodiči a jejich dětmi byl můj intenzivní a oboustranně obohacující.

V neposlední řadě právě osobní vazba na rodiče svých dětí, otázky, které maminky a tatínkové vyslovovali, a problémy, s nimiž se potýkali, daly impuls k tomu věnovat se tématu více do hloubky a detailněji.

To, že jsem měla možnost prostřednictvím své práce zaměřit se na dané problémy, pomohlo ke zlepšení vzájemné komunikace ale také k možnosti upravit, optimalizovat podmínky ve skupině.

1. Cíle a výzkumné otázky

Hlavním cílem výzkumu je zmapování situace kolem dané dětské skupiny. Zaměření výzkumu je směrem k rodičům: zjištění jejich základní motivace umístění dítěte do skupiny, důvody, proč vyhledávají tuto službu péče pro děti do tří let, jaká očekávání mají směrem ke skupině a zda si uvědomují možná rizika a problémy, které mohou v souvislosti s umístěním dítěte do skupiny nastat. V neposlední řadě také výzkum ukáže, zda rodič považuje takovou formu péče pro dítě adekvátní a jakou podobu by měla mít, aby byly eliminovány případné negativní dopady na dítě. Tak došlo k finální podobě a konkretizaci výzkumných otázek.

Hlavní otázkou je:

1. Co je nejvýznamnější motivací pro rodiče k umístění dítěte do takového zařízení?

Jsou to pracovní povinnosti a finanční potřeby, které nutí rodiče k vyhledávání podobných služeb, jak vyplývá z teoretické části?

S touto otázkou úzce souvisí i to,

2. Jaká očekávání rodiče při umístění dítěte do skupiny mají?

Co vzájemné odložené rozhodnutí rodiče a dítěte přinese každému z nich?

A v neposlední řadě samozřejmě se ptáme, zda si rodiče myslí, že

3. Je dítě ve věku 2-3 let připravené na vstup do zařízení dětské skupiny? Pokud ano, jaké podmínky musí být splněny? Jaké nároky mají na dané zařízení?

Očekávám, že výzkumné zjetení pomůže najít odpovědi na položené otázky a v neposlední řadě také otevře prostor pro další otázky. Jejich řešením může dojít k optimalizaci podmínek v péči o děti do tří let.

2. Charakteristika regionálního prostředí

Před vlastním výzkumem bylo třeba popsat, jaká je současná situace v regionu z hlediska péče o děti mladší tří let a definovat rámec, ve kterém bude výzkum probíhat.

2.1. Stručná charakteristika regionu a jeho specifika

Dvojměstí Brandýs nad Labem - Stará Boleslav leží ve vzdálenosti asi 15 km na východ od Prahy. Brandýs nad Labem je od Staré Boleslavi oddělenou Labe a již historicky se jedná o dvě různá místa s rozdílnou atmosférou. Snadná dostupnost metropole udělala zvláště v posledních letech z tohoto města atraktivní místo pro bydlení rodin, nebo poskytuje to, co rodiny hledají - dostatečnou sociální infrastrukturu a zároveň čistotu prostředí a přístup k přírodě. Nachází se zde počet státních mateřských škol, které jsou v brandýské a dvě v boleslavské části. Jejich kapacita ale bohužel přestala expandujícímu maloměstu stačit. V roce 2012 bylo 157 nepřijatých dětí do MTMa v roce 2013 je to 135 dětí. Již několik let se hovoří o výstavbě dalších mateřských škol, například v období baby boomu dočasnou variantou tzv. zřízení MTM kontejnerového typu, ale všechna záměry nakonec ztroskotala na nedostatku financí. Každá rodička využila možnosti umístit své dítě do soukromé mini-kolky Lumpík, její kapacita ale zdaleka nebyla s to vyhovět poptávce. Navíc některé rodičky odradila výše kolného, toho času stanovená na 8.000 Kč/měsíc. Část rodiček zvolila dovoz dětí do státních či soukromých předškolních zařízení v blízkém okolí nebo v dojezdných okrajových částech Prahy (Černý most, Letany). Jiní zůstali s dítětem doma a například využili vzájemnou rodičovskou či prarodičovskou výpomoc. V malé míře se uplatnily chůvy a nabídka soukromého sektoru ve formě více či méně krátkodobého hlídání. Zejména

proto, fle zku-enosti rodi s ní byly malé, také d v ra v ní byla men-í neff u jiných forem pé e a nabídka byla tzv. v plenkách.

ísla eského statického ú adu hovo í jednozna n o nár stu po tu obyvatel Brandýsa nad Labem. V roce 2002 to bylo p es 66 500 obyvatel, v roce 2012 ufl p es 95 500. Také po et d tí ve v ku do t í let rapidn stoupl, z p vodních ani ne dvou tisícovek d tí na více neff 10 tisíc.

Situaci se m sto snaffilo e-it ve spolupráci s místními neziskovými spole nostmi. Jejich zku-enost se pak stala inspirací pro dal-í m sta. Nedaleké í any na svých stránkách v novaných problematice pé e o d ti uvádí Brandýs jako "P íklad dobré praxe".

2.2. Brandýský Matýsek o.s.

Brandýský Matýsek o.s. je (jak se pí-e ve výro ní zpráv) šnezisková organizace zam ená na aktivity pro rodi e, nastávající rodi e, rodi e s d tmi a d ti p ed-kolního a -kolního v ku.õ Zalofen byl v roce 1995 jako Mate ské centrum, které podporovalo maminky v dob t hotenství, poskytovalo poradenství v podob p edporodních a lakta ních kurz a v novalo se rodinám s d tmi do t í let ó kojenecké plavání, cvi ení pro rodi e s d tmi apod. S odr stajícími d tmi p icházel Matýsek p irozen o aktivní maminky, a tak bylo t eba stále obnovovat lenskou základnu. Od roku 2006, kdy se zm nilo vedení Matýska, do-lo postupn , zejména v posledních p ti letech k velkým zm nám a expanzi. Z mate ského centra, s pevn stanoveným vymezeným programem, vzniklo ob anské sdružení s mnohem -ir-ím záb rem a také ambicemi. V sou asné dob se díky grant m poda ilo rozjet n kolik zajímavých projekt , jejichff názvy hovo í o -irokospektrém a pro sou asnou spole nost atraktivním zam ení Matýska:

- **fieny umí podnikat** - Brandýský Matýsek o.s. získal grant z ESF na projekt šfieny umí podnikatõ na podporu podnikajících fen v–ech generací, t ch které podnikají, i t ch, které se teprve podnikat chystají. Projekt je naplánovaný na dva roky a byl zahájený v listopadu 2012 (p ípravná fáze). T kolení byla zahájena první etapou v lednu 2013 a momentáln probíhá druhá etapa.
- **Chci práci i rodinu** - Brandýský Matýsek o.s. získal grant z ESF na projekt šChci práci i rodinuõ na podporu Sla ování rodinného a pracovního flivota rodi z Brandýsa nad Labem a okolí. Projekt je naplánovaný na t i roky a byl zahájený v ervnu 2012 (p ípravná fáze) a první aktivity následovaly v ervenci, posléze v zá í byl zahájen plný provoz.

Jednou z mnoha oblastí, kde Matýsek participuje na e–ení aktuálních problém , je i oblast pé e o d ti do t í let v ku. Jak bylo e eno v p ede–lé kapitole, pé e o p ed–kolní d ti za ínala být ve m st nedosta ující a pro ob anské sdružení Matýsek se stala práv tato oblast prioritní.

3. Vznik dětských skupin

Prvotní nápad vzešel z rad šmatýskových maminek, kdy vzájemné diskuse vedly k myšlence zahájit provoz klubu, organizovaného zpočátku jako hlídání. Spíběvajícími podněty ale bylo jasné, že maminky neočekávají jen hlídání, ale chtějí i něco víc.

Nedostatečná kapacita stávajících mateřských škol vedla k intenzivním diskusím, které ale z důvodu nedostatku financí končily vždy ve fázi slibu, v lepším případě projektu. Proto se tehdejší vedení Matýska rozhodlo vytvořit situaci tím, že v rámci svých možností a s podporou města zřídilo dva typy dětských skupin:

- 1) Pro děti ve věku 3-4 roky, které sice z hlediska věku mly nárok na docházku do mateřské školy, ale z důvodu velkého převisu, nebyly přijaty.
- 2) Pro děti ve věku 2-3 roky, jejichž rodiče opakovaně upozorovali na nedostatečnou a téměř nulovou možnost jakékoli péče o takto staré děti.

Ohlas rodičů byl při zahájení provozu pozitivní a neekán silný. Při zápisu se podařilo naplnit dvě skupiny po dvanácti dětech a jeť byla ada náhradník, kteří byli kontaktováni v případě uvolnění místa. Ze vzniklé situace t řídili v íchni ó m sto, rodiče, jejich děti i sdrufení Matýsek, a přesto bylo jisté, že je to jen za átek cesty a že pokud se nemá jednat jen o jednorázové eění tíflivé situace, bude třeba této oblasti v novat více pozornosti.

Mezi hlavní rozdíly kromě prostor patří čas, který tráví děti v těchto skupinách, neboli šklubech. Provozní doba skupin pro starší děti je od 8 do 12 hodin. Mladší, dvou a tříleté děti mohou navěť vovat klub od 9 do

11,30 hodin. Také po et d tí je upraven tak, fle skupina star-ích d tí má nejvy-í po et d tí 15, mlad-ích d tí je maximáln 12 na 2 pe ovatelky. Dále se zam ím na klub Opi ek, jak byla pojmenována skupina mlad-ích d tí, tedy dvou aflt íletých.

Prvotní snahou bylo zajistit d tem p átelské, vst ícné a zároveň profesionální prostředí, takže vedení skupiny bylo zaji-t no vřdy jednou pe ovatelkou kvalifikovanou v oblasti p ed-kolní pedagogiky. Dopl ovala ji zpravidla jedna z aktivních maminek, leckdy se svým vlastním dít em. Dvojice pe ujících osob byly, p edev-ím u mlad-ích d tí, stálé, nebo snahou bylo umofnit d tem navázat vztah s konkrétními osobami a pomoci tím vytvo it bezpe né a stabilní prostředí. Na okraj je t eba poznamenat, fle pozitivním efektem mimo jiné bylo i to, fle ada takových maminek zahájila po zku-enosti v Matýskových klubech studium pedagogického minima a dále se rozhodla v dané oblasti vzd ívat. Pro jiné bylo p sobení v klubu Opi ek vítanou zm nou a svým zp sobem seberealizací s mofností drobného p ivyd lku.

Prostory, do kterých byl klub Opi ek umíst n, byly pro v t-ínu d tí známé ó jednalo se o hernu Matýska, která je ve v-ední dny p ístupná od 9 do 17 hodin a kde dosud probíhal ve-kerý flivot mate ského centra. D tí tedy prostředí znaly z r zných aktivit, kterých se zú astnily za p ítomnosti rodi ó cvi ení, krouflky, divadelní p edstavení, aj. Jedná se o vstupní chodbu se -atnou, hernu a místnost se stole ky a flidli kami.

Program byl upraven tak, aby se co nejvíce p íblifloval výchov v rodin , tedy aby byl d tem vytvo en dostatek prostoru na hru a objevování a zároveň aby byla vytvo ena ur itá pravidla pro pobyt, nap . pomocí r zných rituál , uvítacích básni ek apod. Teprve s postupem asu a dob e probíhající adaptací d tí byly za azovány krátké ízené aktivity se zpíváním, básni kami, s vyuffitím kníflek, jednoduchých hudebních

nástroj , zajímavých hra ek, výtvarných pom cek, pom cek pro rozvoj pohybových dovedností aj.

Provoz je hrazen z příspěvků rodičů . Cena, kterou rodič zaplatí je 120 Kč za dopoledne. Tím je kryta většina provozních nákladů mimo nájmu. Ten je dlouhodobě spolufinancován městem.

V současnosti probíhá již třetím rokem několik různých variant péče o děti ve věku 2-5(6) let. Brandýský Matýsek využívá celkem 5 různých prostor ve městě , mateřskou školu, kluby a mini-kolky navštěvuje v letošním školním roce celkem asi 130 dětí, z toho 25 ve věku dvou až tří let. Během uplynulých tří let, kdy skupina Opiček funguje, prošlo Matýskem přes 100 dětí, jejichž rodiče vyutili slůvek Matýska pro péči o dvou až tříleté dítě .

Dá se odhadnout, že to, co se odehrálo v Brandýském Matýsku, se pravděpodobně odehrává i v jiných městech, kde maminky a tatínkové řeší stejný problém o péči o dítě ve věku 2-3 roky, vnují mu věkerou svou péči a pozornost, ale uvdomují si, že možná nastal čas pro novou, další etapu jejich společného flivota o návrat do zamstnání, prostor pro vlastní aktivity, zapojení dítěte do širší společnosti, mezi vrstevníky.

4. Organizace výzkumného –et ení

4.1. Metody sb ru dat

Výzkumné –et ení bylo založeno na triangulaci metod. Hlavní metodou výzkumu byl v první fázi dotazník, ve druhé fázi dopln ěný semistrukturovaným rozhovorem. Tyto metody byly dopln ěny pr b ěným pozorováním prost edí a v–ech okolností, které souvisely se za azením dít te do skupiny.

Již z vlastní podstaty dotazníkové metody se dalo p edpokládat, že nebude možné touto cestou získat v–echna pot ebná data a že ho bude t eba pro ucelen ější a komplexn ější pohled na zkoumanou v c dopln ět osobním rozhovorem. Pro získání co nejv t–ího množství informací a pro vytvo ení prostoru pro sebevyjád ení rodi ě, byl dotazník sestaven z deseti otázek, z nichž sedm byly otázky otev ené. Respondent tak mohl napsat v–e, co ho k dané otázce napadlo, p esto jsem se obávala p ěli–né stru nosti a heslovitosti.

Ta se potvrdila p ě analýze n kterých navrácených dotazník ů a rodi ě dostali možnost se nad vypln ěným dotazníkem pozastavit a podle pot eby se vyjád ět k danému tématu, nebo ke konkrétní oblasti. V n kterých p ípadech byli pořádáni o interpretaci názoru vyjád eného v dotazníku, do–lo tím k ujasn ění a lep–í pochopení jejich názor ů z mé strany. Tato sondáž byla pro mnoho rodi ě vítanou možností pohovo ět si o problematice více do hloubky, a a koli tuto možnost nevyuřili v–ichni, považují za p ěnosné, že byly rozhovory realizovány. Otev ely tak ědu dal–ích otázek ke zlep–ení poskytované pé e a v neposlední řad ě umožnily vytvo ení kvalitn ější vazby s rodi ěi. To následn ě napomohlo ke zlep–ení dal–í spolupráce.

Sběr dat probíhal v letech 2012-2013. Konkrétně ve školním roce 2011-2012, na začátku školního roku 2012-2013 a v prvním pololetí školního roku 2013-2014.

Pozorování probíhalo prostřednictvím docházky dítěte do klubu.

Vzhledem k povaze výzkumu jsou všechna data analyzována souhrnně, bez ohledu na období, ve kterém jednotliví rodiče poskytli svoje odpovědi. Pro každého z nich se jednalo o dobu, kdy dítě poprvé vstupuje do zařízení mimo rodinu. Proto není rozhodující, jak dlouho dítě skupinu navštěvuje.

4.2. Výzkumný vzorek

Skupina oslovených rodičů byla předem daná a potom omezená. Jednalo se o rodiče, kteří v době výzkumu pečují o dítě ve věku 2-3 roky a mají zájem o jeho docházku do dětské skupiny Opilek. Zaměřila jsem se tedy na rodiče s dětmi, kteří přišli k zápisu do klubu a rozhodla jsem se odhalit jejich důvody a okolnosti kolem rozhodnutí umístit do něj své dítě.

První vlna dotazovaných byla z řad rodičů, se kterými jsem byla v pravidelném kontaktu prostřednictvím péče o dítě a kde bylo tedy možné snadno získat vyplněný dotazník a doplnit ho údaji z rozhovorů, které navazovaly ve druhé fázi sběru dat. Pro zajištění dostatečného počtu respondentů jsem ve druhé vlně oslovila i rodiče z jiných skupin, tedy těch, se kterými jsem nebyla osobně v kontaktu. Dotazník, který byl distribuován do skupin, kde jsem já sama aktivně nepůsobila, mělo oslovení rodiče možnost komentovat prostřednictvím jeho odevzdávání, kterého jsem byla z větší části přítomna, neboť vyuffilo malé procento z nich. Těto část respondentů vyplnila dotazník prostřednictvím internetu a doplňujícího rozhovoru se nezúčastnil žádný dotazovaný, přestože jim tato možnost byla nabídnuta.

Pohled respondent :

1. část	14 respondent
2. část	16 respondent
3. část	10 respondent

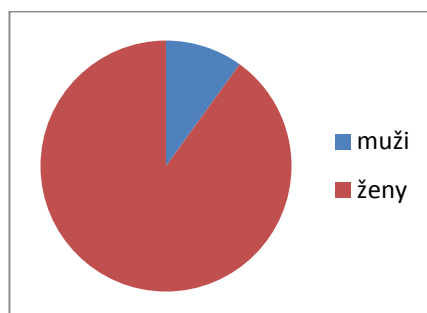
Rodičům bylo o kontakt a poskytování odpovědí zájem a vzhledem k jejich aktuální vysoké angažovanosti v problému probíhal sběr dat bez větších potíží. Ze 60ti možných se vrátilo a bylo použito ke zpracování 40. Návratnost dotazníků byla tedy přes 66 procent.

Jak se ukáže v následující kapitole, skupina respondentů nebyla příliš diferencovaná a její určení bylo následující. Výzkumu se účastnili rodiče, který:

- pečuje o dítě ve věku od dvou do tří let,
- má zájem o jeho docházku do skupiny stejně starých dětí.

5. Analýza a interpretace dat

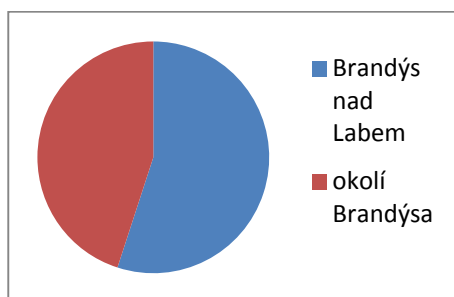
V úvodu výzkumu byla zaznamenána informace o pohlaví a bydlišti respondenta. Výzkumu se zúčastnilo celkem 40 respondentů, 4 z nich byli muži. Rozložení ukazuje graf.

Graf .1

Dívky jednoznačně preferovaly matku, ale v případě otce byly evidovány, a pokud v některých otázkách vykazovaly nějakou rozdílnost oproti odpovědím matek, byly vyhodnocovány samostatně. Ve většině odpovědí ale rozdílnost pohlaví nehrála roli.

Další otázka, která pomohla charakterizovat vybraný vzorek, byla, zda je bydliště rodičů Brandýs nad Labem anebo blízké okolí. Odpovědi byly rozděleny přibližně na polovinu, konkrétně 18 odpovídajících rodičů dojíždělo z blízkého okolí Brandýsa nad Labem a 22 dětí bylo brandýských. Nárůst počet rodičů s bydlištěm mimo Brandýs nad Labem ve druhé vlně dotazování byl způsoben zejména navázáním přátelské spolupráce s mateřskými centry v blízkých obcích a dobrými referencemi rodičů z již fungujících dětských skupin.

Graf .2

Vzdálenost, kterou se rodiče rozhodli ujet proto, aby dítě umístili na 2,5 hodiny do klubu Opieček, se pohybuje v rozmezí 0-12 km. To odpovídá leckdy i 15 minutám jízdy. Většinou je jejich vazba na Brandýs daná i jinými aktivitami: nákupy, lékařská péče, přátelé.

Otázka . 1

Pro jste se rozhodli umístit Va-e je-t ne t íleté dít do za ízení "mini-kolky"?

Termín šmini-kolkaõ je poufít proto, fle o.s. Matýsek takovým zp sobem p vodn pojmenoval d tské skupiny pro d ti od dvou do t í let. Dále je v textu poufíván pojem d tská skupina, klub a mini-kolka jako synonyma téhofl za ízení.

Odpov di se dají rozd lit podle obsahu do ty skupin. První typ odpov dí byl orientován na dít a na jeho rozvoj, druhý typ odpov dí sm oval k rodi i a jeho pot ebám. T etí byl kombinací dvou p edchozích a tvrtý zahrnoval odpov di ostatní.

V první skupin rodi e odpovídali nap íklad:

- Aby si dít zvyklo si na odlou ení od matky
- Aby se dostalo do kontaktu s vrstevníky a aby se dít za lenilo do spole nosti
- Aby se p ipravilo na vstup do mate ské -koly
- Zvý-ení imunitní odolnosti

Druhá skupina odpov dí zahrnovala tyto typy:

- Pot eba nastoupit do zam stnání
- Pracovní a jiné povinnosti
- Volný as na druhé dít
- Odpo inek

Poslední skupinu tvo í odpov di jako:

- Nevzali dít do MTM
- Nemám jinou moflnost hlídání (babi ky apod.)

Shrnutí:

- 25 odpovědí bylo orientováno na dítě
- 4 rodiče uvedli jako hlavní motivaci svoje potřeby a zájmy
- 9 respondentů uvedlo jako hlavní důvod, proč umístit dítě do zařízení, kombinaci předchozích dvou možností
- 2 respondenti uvedli jinou možnost

Z uvedeného pohledu vyplývá, že rodiče umístí dítě do dětské skupiny především proto, že se domnívají, že je to v jeho zájmu. Očekávají posun ve vývoji, očekávají pomoc s výchovou, návyky, sebeobsluhou. Někteří popisovali u dítěte šlach po sociálních kontaktech, jiní zpochybňovali rodinnou výchovu jako takovou a pro jejich dítě v současné vývojové fázi ji sami vyhodnocovali jako nedostatečnou. Relativně překvapující je nízký údaj u respondentů zastupujících zájmy a potřeby rodičů. Buď skutečně nejsou pro rodiče prioritní anebo se dá uvažovat o určité nevyjasněné strategii, kdy si rodič sám před sebou obhajuje rozhodnutí umístit dítě do dětské skupiny mimo rodinu. Toto je ale pouze spekulace, neboť ani doplňující rozhovory na nic podobného neukazují. Za nízký (necelá čtvrtina) lze považovat i počet odpovědí, které v sobě kombinují oba pohledy, tedy mluví o tom, že dítě navštěvuje skupinu nejen kvůli vlastnímu prospěchu, ale zároveň z této situace tělí i jeho rodič.

Informaci, že dítě nebylo přijato do mateřské školy, uvádí pouze jeden z rodičů. Ukázalo se, že se jedná o dítě, které v listopadu dosáhlo věku tří let. Vzhledem k úplnosti mateřských škol bylo takové dítě minimální věkové hranicí na přijetí, přednost dostaly děti, které dosáhly věku tří let již před nástupem do MTM. Ostatní rodiče těchto "hraničních" dětí o zápis do MTM zásadně neusilovali.

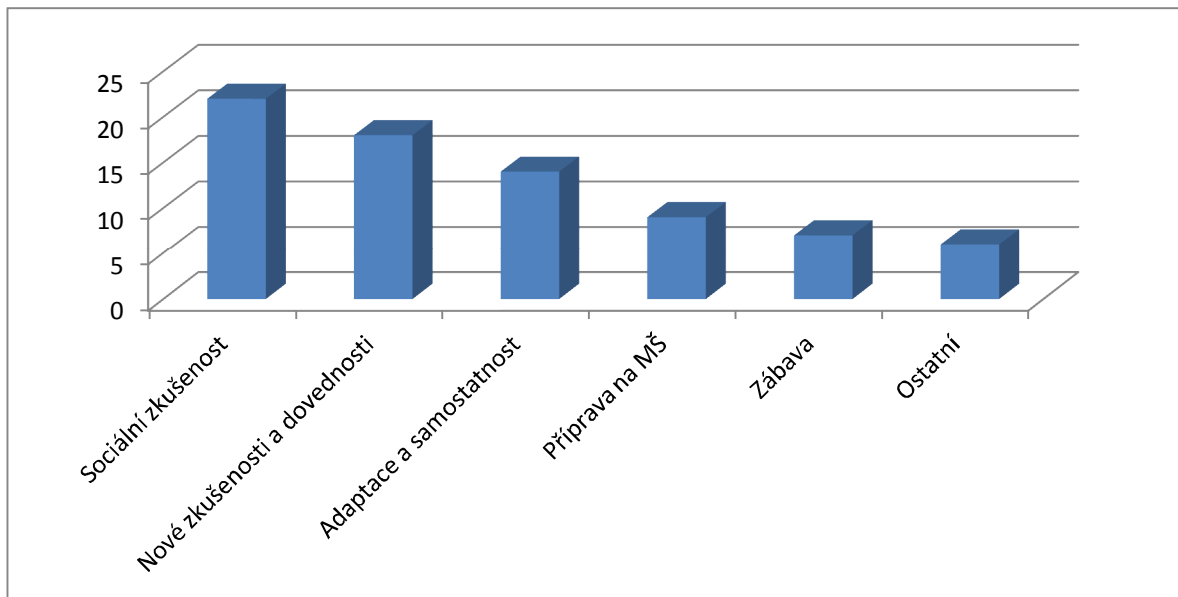
Otázka . 2

Co od "mini-kolky" očekáváte pro své dítě ?

22 rodičů z celkového počtu 40 volilo odpovědi s více možnostmi, proto celkový souhrn odpovědí číslo 40 převyšuje. Stejně jako u první otázky respondenti odpovídali tak, že se jejich odpovědi dají kategorizovat do několika skupin. První z nich v sobě nese základní myšlenku toho, že dítě získá sociální zkušenosti, dalším očekávaným přínosem bylo objevování nových věcí a rozvoj dovedností, těmi oblastmi byla samostatnost a adaptace na prostředí bez přítomnosti rodičů. Pozitivum viděli rodiče také v tom, že se dítě připraví na mateřskou školu, na její režim. Na které odpovědi se vymykaly tomuto rozdělení. Ty jsou zařazeny do kategorie ostatní.

Přehledně ji ukazuje rozložení názorů a četnost odpovědí tabulka a graf.

Kategorie	Počet zástupců	Možné odpovědi
Sociální zkušenost	22	kontakt s jinými dětmi, s vrstevníky, naučí se chovat v kolektivu, kamarádi
Nové zkušenosti a dovednosti	18	zajímavý program, písničky, cvičení, nové zážitky, otevřít dítětem nový svět
Adaptace a samostatnost	14	zvykání na jiné prostředí, odpoutání od matky, zvyknout si, že maminka není hned po ruce, osamostatnění
Připrava na M TM	9	školkový režim, připrava na školu, přijetí autorit
Zábava	7	užije si zajímavý program, prostředí plné zábavy, kam se bude dítě těšit
Ostatní	6	rozmluví se, nočník, vlídnost a profesionalita, umění zaujmout dítě, bude o něj dobře postaráno, změna v jeho týdenním programu

Graf č.3

Rodiče tedy od skupiny očekávají, že bude podporovat rodinnou výchovu v tom, o co se rodiče doma snaží a hlavně ji doplnovat v tom, co rodina poskytnout (z jejich pohledu) nemůže společně se starými dětmi, novou autoritu učitelky atd. Očekávají, že se dítě osamostatní, naučí se být na určenou dobu s jiným dospělým než s rodičem. Mnozí si v diskusních skupinách představují program obdobný programu v mateřské škole a vidí v tom vhodnou možnost připravit dítě na nové prostředí.

Je ale nutné mít stále na paměti vývojová specifika dětí do tří let a vycházet z nich. Opravdu dítě tohoto věku potěbuje změnu v týdenním režimu? Skutečně je dítě zralé na vstup do skupiny vrstevníků? Má o něj zájem? Dovede strávit čas bez matky spokojeně a bez zbytečného stresu?

K dané problematice se ještě vrátíme při analýze výsledků čtvrté otázky, která je s touto oblastí úzce propojena.

Osobně velmi kladně hodnotím výskyt odpovědí typu: *Očekávám, že to tam bude dítě bavit, že si uflíje zábavu. Dítě by tam mělo chodit rádo, měla by tam být legrace.*

Podobných odpovědí nebylo mnoho, ale naznačují, že část rodičů vnímá i to, že dítě v tomto věku potěbuje hru jako hlavní prostředek k poznávání světa kolem sebe a že s pozitivním naladěním a úsměvem je možné zvládnout a přijmout nové věci lépe a bez obav. Zajímalo mě, zda tyto odpovědi nejsou záležitostí otce s ohledem k jejich roli ve výchově, specifickému přístupu k dítěti apod. Moje domněnka se nepotvrdila. Ze sedmi respondentů, kteří takto odpovídali, byl jen jeden muž. Ostatní byly odpovědi žen.

Stejně pozitivně se stavím k preferenci podnětných programů - skoro polovina rodičů očekává, že pobyt bude pro dítě přínosný, protože se setká s novými poznatky - nové písničky, tvoření, nové aktivity a hry s podnětnými hračkami. Namísto volného hlídání by měla býtinnost v dětské skupině určitým způsobem odborně vedená a do jisté míry organizovaná, aby dítě umožnila zapojit se do nových neznámých činností a objevovat nové věci (Např. *Očekávám, že se dítě naučí něco nového - výtvarná a sportovní činnost. Jím nabídne nové aktivity, které doma neděláme. Jím tam pod vedením pedagoga rozvíjí osobnost a své schopnosti a zručnosti.*)

Nutno připomenout, že stávající legislativní pohled na dětské skupiny klade důraz na výchovu, ne však na vzdělávání dítěte.

Otázka .3

Jaká pozitiva přinese docházka dítěte do "mini-kolky" Vám?

Na základě odpovědí v první otázce jsem usuzovala, že odpovědi budou korespondovat. Potvrdilo se to jen z větší části. Nejčastěji rodičové očekávají prostor pro odpočinek a relaxaci. Najdeme zde odpovědi typu: *Vydechnutí,*

krátký, ale velmi dlefitý odponek. Dv hodiny klid. Volný as na pracovní i nepracovní aktivity.

Práce se ale celkov neobjevila tak asto, jak se dalo o ekávat ó ze v-ech dotazovaných uvedli mofnost plnit své pracovní povinnosti jen t i z nich. Mnohem více jich cht lo naplnit sv j as, kdy se dít nachází v mini-kolce, vy izováním zálefitostí, které se s d tmi zvládají obtífln , nebo jsou pro dít zcela nevhodné ó náv-t va léka , ú ad , nákupy, kade ník a podobn . (P íkladem je tato odpov : *V dob , kdy je mé dít v mini-kolce, mám mofnost vy ídit nutné zálefitosti, s nimi fl ho jinak zat fluji a nudím.*)

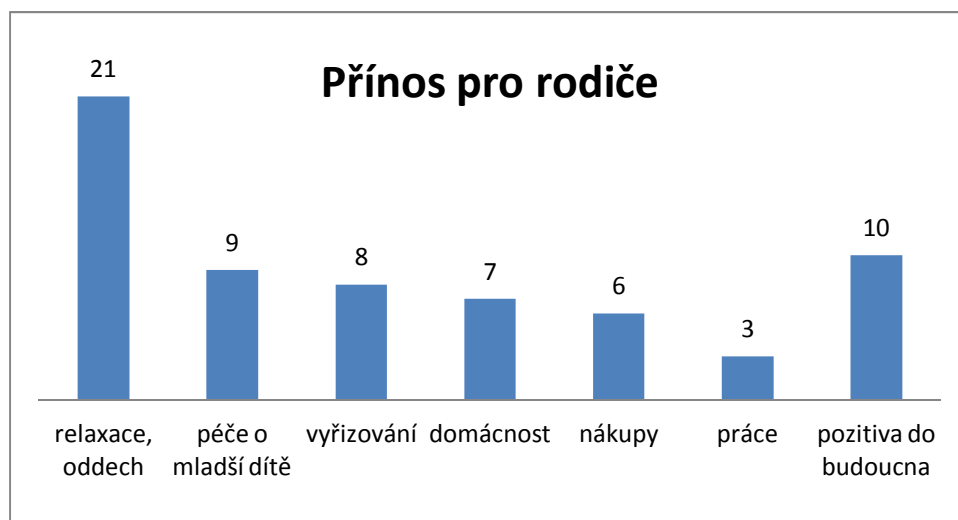
P íblifl stejný po et rodi zmínil pot ebu asu na úklid domácnosti, tato odpov byla etn j-í u flen, mufi zmi ovali více pot ebu odponeku. astá byla také odpov , fl rodi vyuflije volný as aktivn strávený as s mlad-ím sourozencem.

tvrtina rodi uvafluje o p ínosu docházky do d tské skupiny nyní jako o ur ité investici do budoucna ó vidí zde mofnost, fl si dít zvykne na jiné (nerodinné) prost edí te , v raném v ku, cofl mu pozd ji usnadní adaptaci v mate ské -kole. Domnívám se, fl tento p edpoklad se naplní, jen pokud nyn j-í adaptace prob hne nenásilnou formou, s citlivým p ístupem k dít ti a bude mít bezproblémový pr b h.

Celkov rodi e mluvili spí-e o vytvo ení prostoru, o absenci volného asu. Dalo se o ekávat, fl rodi p ímo anebo nep ímo bude sm ovat k pracovním povinnostem, fl bude patrna pot eba sla ování rodinného flivota s profesním. A koli pár takových p ípad se na-lo, v t-inou se jedná o pot ebu sladit, i spí-e optimalizovat rodinný flivot. Upravit jeho tempo, urovnat zálefitosti, které jsou nutné pro b flný provoz rodiny a najít si chvíli pro sebe, aby bylo mofné dlouhodob dostát pofladvk m, které jsou na rodi e kladeny.

Pravd podobn teprve poté m fl dojít k dal-í fázi a v ní se pomalu za lenit do pracovního flivota.

Pro přehlednost jsem zvolila graf, který ukazuje míru četnosti jednotlivých typů odpovědí:

Graf č. 4

Otázka .4

Je dítě zralé na vstup do skupiny? Jaké problémy mohou nastat?

Záměr nebyl uveden výčet situací a kritických míst, které mohou narušit proces adaptace dítěte do dětské skupiny. Záleželo na rodiči, kde si myslí nebo dokáže odhadnout, kde by mohl nastat problém.

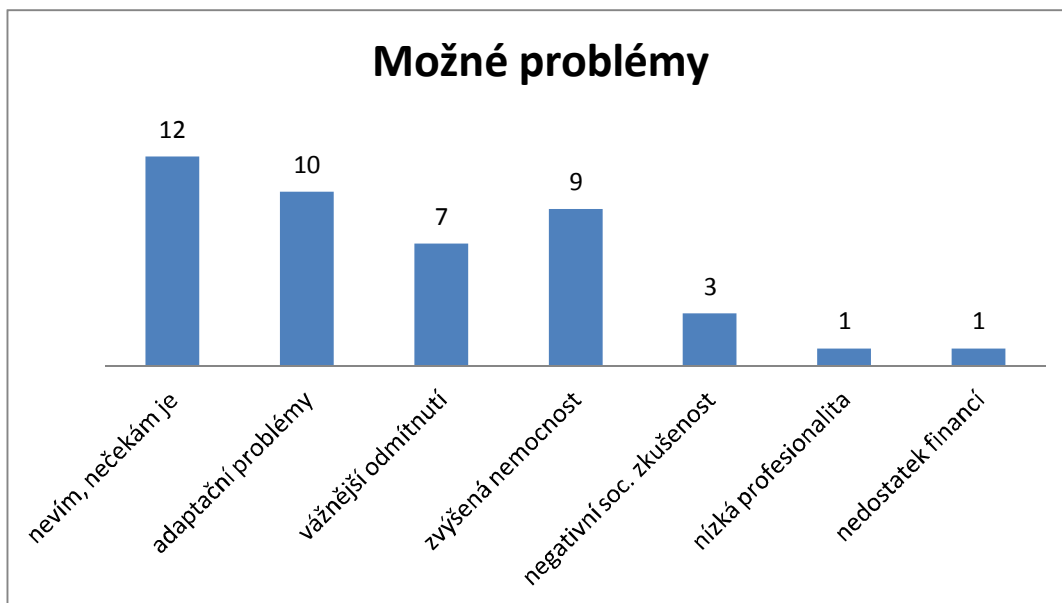
30 rodičů odpovědělo *ano* nebo *myslím, že ano* na otázku, zda je dítě zralé. Mnoho rodičů se obávalo zvýšené nemocnosti dítěte při návštěvách zařízením, kde se setká s více dětmi. Nejčastěji rodiče odpovídali, že nečekají žádné problémy a neví, jaké by mohly nastat. Vycházeli z vlastních zkušeností: pokud jejich dítě žádné problémy s adaptací na skupinu nemělo, nebyla pro ně otázka zajímavá, v následných rozhovorech se navíc od tohoto tématu aťš skoro distancovali. Patrná byla znalost možných problémů, ale nechtěli o nich mluvit: *Nestradáme, zvládli jsme záležitosti, tak nečekám, že by je třeba*

p i-lo. Ano, vím, fle n které d ti hodn plá ou, ale my jsme to na-t stí nezafili.

Velká ást rodi p ipou-t la mofnost adapta ních problém , e-ení pak vid li v komunikaci s u itelkou a dít tem. Jedna maminka se v této souvislosti obávala vlastních vý itek, fle nástup dít te do za ízení tzv. šusp chalaõ. Mezi nej etn j-í zmi ované adapta ní problémy pat il nap .: plá , neochota odpoutat se od matky, odmítání komunikace, jídla, d tí, vztek, bolesti b í-ka aj. Sedm rodi zmínilo, fle m fle nastat váflné odmítnutí mini-kolky, dít odmítne do za ízení zcela chodit a bude nutné adaptaci p eru-it. Rodi v í, fle k této situaci nedojde, v p ípad , fle ano, je p ipraven hledat jiné e-ení nap . p eru-it docházku a nastoupit znovu za p l roku.

P ekvapiv se n kolikrát opakovala i obava z negativního vlivu skupiny na dít ó -patná sociální zku-enost, vzájemné ubliflování apod. Rodi zafívá sám strach z neznámého, rodinu povafuje za bezpe nou, skupina neznámých d tí m fle mimo ni p sobit na dít negativn - z hlediska hodnot v dané rodin , jiného stylu výchovy, temperamentu a zejména agresivního chování.

Mén ásto se rodi obával nízké profesionality personálu pe ujícího o d ti, p ípadn nedostatku financí k pokrytí náklad na docházku dít te.

Graf č. 5

Otázka . 5

Jaké požadavky na zařízení máte? Prostory, vybavení, program, ...?

Otázka na požadavky rodičů směřující k zařízení (prostory, jeho vybavení a program) byla zpracována z důvodu zjištění celkového postoje rodičů k zařízení. Extrémními výsledky mohlo být například, že rodič nečekává nic zásadního, jde mu prioritně o možnost umístit dítě a situaci v daném zařízení příliš neřeší. Na druhé straně mohlo být výstupem to, že rodiče kladou na zařízení vysoké nároky z hlediska materiálních, prostorových a personálních podmínek.

Nejméně v odpovědích zaznívala slova jako hygienická čistota, podnětný program a vlídnost učitelů. Pokud rodič odkazovala na stávající prostory, hodnotila je jako vyhovující, rodiče vyjadřovali spokojenost. Při pokusu o zobecnění, kdy byli rodiče dotazováni na definování a popis těchto podmínek obecně, čtvrtina rodičů zmínila nároky na čistotu a bezpečnost

prostředí. Polovina z nich pak uvedla, že mají z izovatelé vycházet z podmínek, které stanovují předpisy. V jedné z odpovědí zaznamenala informace o novele o dětských skupinách. Jednalo se o mufla, proto jsem odpovědi otce je-t jednou samostatně vyhodnotila a srovnala je s odpověďmi matek.

Otcové k odpovědím přistoupili více kriticky než matky, zhodnotili stávající prostory a vytkli nedostatky - nejen nároky na čistotu, ale i na program. Při rozhovorech o obecných podmínkách na provoz zařízení se více opírali o předpisy a vyhlásky a sami kladli otázky na možnosti získat další informace. Jeden z nich na závěrečnou otázku odpovídal kladně, tedy že se s matkou stídají na rodičovské dovolené. Ve srovnání s těmi, co mateřskou dovolenou nenastoupili, byla v jeho odpovědích patrná vyšší angažovanost v dané problematice, detailnější znalost reality, a zejména zájem o poskytování rozhovoru.

Souhrnem všech odpovědí se dostaneme k výtu, který je seřazen podle četnosti výskytu:

- Vybavená těkářská herna,
- odpovídající hygienické zázemí,
- prostor pro pohyb dětí,
- přístup učitelů,
- zajímavý program,
- podnětné hry,
- program se -kolovým režimem (řízený program)

Naprosto absentovaly nároky na kvalifikaci učitelů, které mohli rodiče vyjádřit v následující otázce. Chyběly také požadavky ohledně zajištění stravování dětí. Ve stávajících skupinách si děti nosí svačtinu z domova a pobyt ve skupině je pouze dopolední, nezahrnuje tedy oběd. Rodiče s touto variantou souhlasí a nemají k ní připomínky.

Otázka . 6

Jakou kvalifikaci si myslíte, že by měl mít personál starající se o děti ve věku 2-3 roky?

Ze všech dotázaných jich 18 uvedlo, že pečující osoba (uitelka) by měla mít pedagogické vzdělání, pouze dva respondenti zdůraznili špro daný věk. Více než třetina dotázaných považuje za kvalifikované vzdělání uitelství pro MTM.

V této části rodiče ale staví na první místo osobnostní předpoklady a charakterové vlastnosti této osoby o kladný vztah k dětem, schopnost zaujmout je, trpělivost, chuť se dětem věnovat a mít laskavý přístup. Pro ně, které rodiče je dostatek pečující osobní zkušenost v práci s dětmi o za dostatek považují zkušenost s hlídáním dětí, výchovu vlastních dětí (tzv. kvalifikace matka) apod.

Odpověď jedné z maminek byla i taková, že o děti by se měl starat uitel s kvalifikací stejnou jako ve školce a v jeslích. Není jasné, zda si uvědomuje nejasnost své odpovědi o zda má na mysli zdravotnické vzdělání sester v jeslích i pedagogické vzdělání uitelů v MTM, popřípadě kombinaci obojího. Překvapilo mě, že požadavky na zdravotnickou kvalifikaci, tedy kvalifikaci personálu v předškolních jeslích, se vyskytly jen ojedinele. Stejně tak i uvedení nároků na vzdělání a zároveň osobnostní předpoklady pečující osoby. Rodiče se v této věci přiklonili buď k tomu, že má mít vztah k dětem nebo k dosaženému vzdělání i praxi.

Vzhledem k tomu, že rodiče nevybírali z předem připravených možností, uváděli více variant a odpovídali často v souvislostech, které v sobě danou informaci nesly.

Příklady odpovědí:

ideální zvláštní kvalifikace není podle mě nutná, personál by měl mít především zkušenosti s dětmi (i vlastními), měl by k nim mít velmi vztah.

Asi by měl mít odbornou kvalifikaci, ale nejdůležitější je vztah k dětem, dokázat je zaujmout, být nápaditý, aby jim mohl něco předat.

Zkušenosti s vedením takového kolektivu jsou plusem, ale alespoň jedna kvalifikovaná učitelka předkolního vzdělávání by tam měla vždy být.

Přehled najdeme v tabulce:

Odpověď	Počet/ výskyt v odpovědích
Pedagogické vzdělání	18
<i>Pedagogické vzdělání pro daný věk</i>	2
<i>Pedagogické vzdělání pro MTM</i>	12
<i>Pedagogické minimum, kurz</i>	4
Důraz na osobnostní předpoklady	13
Zkušenost v práci s dětmi	9
<i>Zdravotnické znalosti a dovednosti</i>	2
<i>Kombinace vzdělání a vztahu k dětem</i>	2

(Polofky psané kurzívou jsou jen podmnovními odpovědi a nejsou zahrnuty do celkového součtu.)

Otázka .7

Jak velká skupina dětí a kolik pečovatelů by byl ideální stav?

Rodiče umístili dítě do skupiny 10-12 dětí s tím, že o ně pečovají dvě osoby. Jejich odpovědi byly tedy determinované zkušeností, kterou měli a

jejich mírou spokojenosti se stávající situací. Z odpovědí vyplynulo, že většina rodičů je relativně spokojena, nejvíce respondenti se přikláněli k variantě 5 dní na dospělé osobu, tedy skupina deseti dní na dva dospělé. Většina rodičů považuje za přijatelnou variantu také 10-12 dní na dva dospělé. Součástí těchto dvou možností získáme informaci, že 10-12 dní na dva dospělé akceptuje a považuje za správné 27 rodičů z celkového počtu 40, tedy nadpoloviční většina dotazovaných.

7 rodičů odpovídalo nevíím, neměli představu o ideálním stavu, jeden dotazovaný otec se odvářil před odhadnout: *15-20 dní? Peřovatelky asi 20 nemám ponětí. Tak, aby se bez problémů takový kolektiv malých dětí dal zvládnout.*

Nejniřší počet, který se v odpovědích objevil, byl 2-3 dní na dospělého.

Otázka . 8

M li jste i jinou možnost, kam dítě umřstit? (více možných odpovědí)

V této otázce mohli rodiči zařkrtnout jednu nebo více nabízených možností. Přestože mohli zařkrtnout i více odpovědí, volili každý pouze jednu. Možnosti byly, jak se ukázalo, u těchto rodičů omezené a výběr minimální. Možnosti chyběly a jesli nevědli ani jeden z nich, jesli nejsou v dojezděné vzdálenosti od místa bydlišt, takře výsledek nijak nepřekvapil. Oproti tomu ve mřstě ve zmíněném období zahájila činnost agentura zaměřená na organizaci péře o děti a fungují zde soukromé služby hlídání dětí do tří let. Nikdo z rodičů tuto možnost nezvažoval.

Nejvíce respondenti vybíralo možnost využít dle potřeby hlídání prarodičů. Z celkového počtu to ale bylo necelých 25%. Ostatní, kteří neměli babičky

a dále kdy v dosahu, volili bu možnost šjiné e-eniõ nebo konstatovali, fle nem li jinou moffnost umístit dít .

šJiné e-eniõ v tomto smyslu zahrnovalo p t odpov dí:

- soukromá -kolka s platbou 9800,-K /m síc (1x)
- d tské centrum v Praze (1x)
- nehledala jsem jinou moffnost (3x)

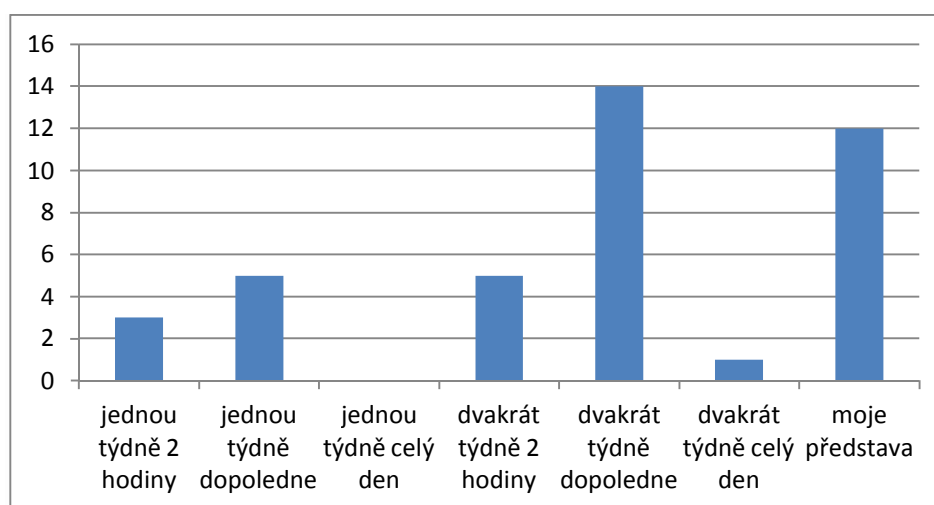
Skute nost, fle nem li jinou moffnost, vnímalo p i rozhodování celkem 25 rodi , tedy p es 60% dotazovaných rodi . Dva respondenti na tuto otázku neodpov d li, ani se mi dodate n tuto odpov nepoda ilo zjistit.

Otázka .9

Jaká je Va-e ideální p edstava docházky dít te tohoto v ku do "mini-kolky"?

Vzhledem k tomu, fle v-ichni dotazovaní rodi e p edem mají zájem o umíst ní svého dít te do takového za ízení, nebylo pravd podobné o ekávat, fle zazní odpov : šDít by do mini-kolky docházet nem loõ, tudífl taková varianta nebyla ve výb ru.

Odpov di rodi ukazuje následující graf:

Graf č. 6

Odpovědi se rzní stejně, jako se rzní potřeby jednotlivých rodin, jednotlivých matek a otců. Nejvíce vybírali rodiče variantu, kdy dítě dochází do zařízení pravidelně dvakrát týdně na dobu cca 3-4 hodin, tedy na celé dopoledne. Druhou nejvíce po etnou skupinu tvoří ti, co si z nabízených možností nevybrali a uvádí svou ideální představu. Nejméně zajímavá pro ně byla celodenní varianta. Rodiče v tomto respektují vývojové potřeby dítěte a vyhodnocují celodenní pobyt dítěte mimo rodinu jako nevhodný, a pokud většina z nich připouští, že by pro splnění pracovních povinností i jiných záležitostí byla celodenní docházka dítěte do zařízení výhodou. V současné době o ní však neuvážují.

Varianty, které rodiče uvedli v kategorii "Moje představa", jsou zastoupeny v rozmezí 2-3x týdně. Osm jich uvedlo 3x týdně dopolední provoz, ty i se přiklonili k variantě 2-3x týdně. Z odpovědí vyplývá, že současně nastavení skupiny, kdy ji dítě navštívuje jednou týdně, je pro rodiče nedostačující. V odpovědích veskrze nejsou zohledněny potřeby dítěte. Postoj rodiče je spíše praktický, orientovaný na uspokojení svých potřeb - zvládnutí svých povinností bez přítomnosti dítěte. Asi většina rodičů tuto skutečnost na základě rozhovorů připouští.

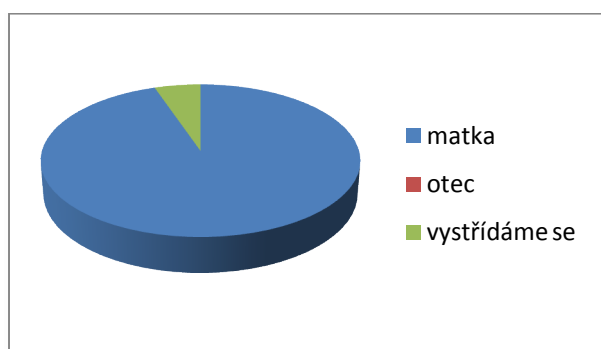
Otázka . 10

Na rodičovské dovolené je s Vaším dítětem:

Rodiče volí z variant:

- Matka
- Otec
- Vystídáme se

Tuto otázku jsem zadala pro získání informace o tom, do jaké míry se otcové v daném vzorku rozhodnou využít možnosti strávit čas na mateřské dovolené. Výsledky ukazují, že toto rozhodnutí vystřídá se na rodičovské dovolené a převzít na určitou dobu starost o dítě využili otcové ve dvou rodinách ze 40 dotazovaných. Stalo se tak díky povaze jejich práce a možnosti pracovat z doma. Oba se shodli na tom, že se jednalo o řešení na základě vzájemné dohody s matkou a že se jedná o dobu 6 resp. 12 měsíců. Graf je určitou paralelou k údajům v teoretické části, kde se uvádí, že celkové procento mužů nastupujících mateřskou dovolenou v ČR jsou necelá 2%. Výsledek v této skupině lehce převyšuje celorepublikový průměr, což vzhledem k nedostatku dalších informací, považuji za výsledek náhodný.

Graf č. 7

6. Shrnutí a výsledky výzkumného řešení

Cílem praktické části bylo zmapovat situaci kolem dětské skupiny a zjistit, co je hlavní motivací rodičů pro zařazení dítěte do takové skupiny před dosažením věku tří let. V úvodní části se mi podařilo získat ucelenější pohled na situaci v daném městě a popsat podmínky a okolnosti vzniku dětské skupiny.

Následně byla zodpovězena hlavní výzkumná otázka.

1. Co je nejvýše motivací rodičů k umístění dítěte do takového zařízení?

Výzkum mezi rodiči ukázal, že hlavní jejich motivací najít pro dvouleté dítě možnosti nerodinné péče je přínos pro dítě samotné - očekávají další rozvoj jeho schopností a dovedností. Podle některých je součástí vytvoření volného času pro rodiče, který je stráven odpovídkem, případně zařízením svých povinností.

Předpoklad, že rodič chce využít možnost mimorodinné péče o své dítě především proto, aby se mohl vrátit alespoň částečně do zaměstnání a nestal příliš dlouhou dobu mimo pracovní trh, se v tomto výzkumu nepotvrdil. Jen málo z oslovených rodičů cítilo silnou potřebu návratu do zaměstnání. Pravděpodobně ti, kteří tuto potřebu měli, byli nuceni ji předem promyslet způsob, jak zajistit péči o své dítě, a zvolili jinou formu péče.

2. Jaká očekávání rodičů při umístění dítěte do skupiny mají?

Od skupiny rodičů očekává, že bude pro dítě především místem nových zážitků a zkušeností, kde ujmou osobu by měla mít odpovídající kvalifikaci, ale důležité jsou osobnostní předpoklady a zejména pozitivní přístup k dítěti. Vzhledem k tomu, že dětské skupiny v legislativě nemají zakotveno vzdělávání, ale pouze výchovu, může dojít k tomu, že kvalita dětské skupiny nebude rodiči akceptovatelná. Otázkou také zůstává, zda děti z těchto skupin nebudou v životě navštěvovat ujmou mateřské školy v nevýhodě, například při nástupu do ZŠ.

Z odpovědí vyplývá, že rodiči hledají dětskou skupinu pro své dvouleté dítě jako doplnění, rozšíření a obohacení výchovy rodinné. Vzhledem k poznatkům, které jsou shrnuty v teoretické části této práce, je ale zejména, že pobyt dítěte ve skupině není (i přes snížení potřeby dítěte na dospělého) s to zajistit plně individualizovanou péči. Rodiči usuzují na rychlejší vývoj

svého dítěte a očekává, že přínosem mu bude skupina dětí - že je tedy schopno hrát si nejen paralelně, ale ve dvou a že je schopno odpoutat se od matky, přijmout péči cizí dospělé osoby a rozdílit se o ni. Domnívám se, že tento postoj je orientován spíše na posouvání, urychlování vývoje než jeho skutečné respektování.

3. Je dítě ve věku 2-3 let připravené na vstup do zařízení dětské skupiny? Pokud ano, jaké podmínky musí být splněny? Jaké nároky mají na dané zařízení?

Ano, většina rodičů si myslí, že dítě je zralé na vstup do zařízení mimo rodinu. Existenci rizik spojených se začleněním dítěte do kolektivu, které rodiče připouštějí, ale většina z nich je nepovažuje za zásadní. To je ovlivněno zejména jejich celkem bezproblémovou individuální zkušeností. Pravdou je, že z celkového počtu uvádělo skutečné adaptační problémy svého dítěte pouze 5% dotázaných.

Moje zkušenost byla, že dvě děti z dvanácti se adaptovaly obtížně a nebyly na vstup do skupiny ještě zralé. Vyřadily přítomnost matky a separační úzkost se projevovala ve vysoké míře. Podrobněji příčiny ale nejsou známy. Matky považovaly za určující individualitu dítěte, u obou se jednalo o prvorozené dítě. V těchto konkrétních případech by mohla následovat hlubší případová studie.

Celkově rodiče považují tuto formu péče o dítě za vhodnou, dokládá to celková míra spokojenosti s průběhem adaptace dítěte i s podmínkami, které jsou pro danou skupinu stanoveny. Tento jednoznačně pozitivní výsledek je zapříčiněn především tím, že respondenti byli z rodičů, kteří měli o službu péče o dítě zájem.

Závěrem je třeba říci, že pohyb v terénu a komunikace s rodiči ukázaly, že oslovené maminky a tatínkové jsou angažované a mají zájem o své dítě.

Snahou se vytvořit mu optimální podmínky pro jeho rozvoj a zároveň si uvědomují, že dítě potřebuje aktivní, zájmové, vnímavé rodiče, což vyžaduje také dostatek prostoru pro jejich odpovědi. Pro matky i otce není rozhodující množství (kvantita) času stráveného se svými dětmi, ale spíše jeho naplnění, tedy kvalita.

7. Diskuse

Kdybych měla možnost výzkum opakovat, pravděpodobně bych lépe odlišila hranici jednotlivých výzkumných otázek. Tak, jak byly stanoveny v tomto případě, docházelo k překrývání obsahů jednotlivých odpovědí a odpovědi na ně se tak stávaly méně konkrétní a specifikované. Spíše se mi tyto tendence dále propojovaly.

Na druhou stranu to také potvrzuje, že jednotlivé oblasti spolu navzájem natolik souvisí a vzájemně se ovlivňují, že je velmi obtížné zkoumat jednotlivé složky odděleně.

Další možností využití tohoto výzkumu by bylo vyhledat a oslovit rodiče, kteří zájem o umístění dítěte do skupiny nemají. Komparace názorů obou skupin by přinesla ještě ucelenější pohled na současnou situaci v daném regionu a také více názorů odlišných pohledů. Z organizačních důvodů však nebylo možné toto srovnání provést.

Zajímavé by bylo také srovnání s případným výzkumem v jiném regionu, ve větším městě, například v Praze, případně jiném, velikostí a infrastrukturou srovnatelném městě anebo naopak na venkově.

Představa o tom, jak by měla péče o děti tohoto věku vypadat a čím by se dala především případným negativním dopadům na dítě, je u většiny rodičů nejasná, spoléhají se spíše na doporučení zvenčí. Pozitivně hodnotím to, že se orientují se na dítě, na jeho projevy a jsou připraveni případně nastup

dítě do zařízení odložit. To podle mého znovu potvrzuje fakt, že potěba péče není podmíněna velkým tlakem na návrat do zaměstnání. V průběhušetání ale nebyly zjištěny údaje o vzdělání a pracovním zařazení respondentů, což by mohla tuto skutečnost pomohlo vysvětlit. Je možné, že služby dětské skupiny využila (a do výzkumného vzorku se tak dostala) jen úzká část z celkového souboru rodičů.

Jeden z prostorů, který se mně osobně v rámci této práce otevřel, je ve využití potenciálu otce v rodinné výchově. Pokud bych měla možnost se této problematice dále věnovat, zaměřila bych se na závislost mezi aktivně stráveným časem dítěte s otcem a jeho adaptačními mechanismy na nové prostředí. Nová výzkumná otázka by mohla mít asi tento charakter:

Jsou děti z rodin, kde otec participuje v tčím rou na péči o dítě do tří let, adaptabilnější na neznámé sociální prostředí?

Závěr diplomové práce

Hledáme řešení pro rodiny s malými dětmi, kteří se snaží harmonizovat svůj rodinný a profesní život tak, aby společnost, rodina i její jednotliví členové dostali to, co ve svém stadiu vývoje potřebují. Tím je pro společnost dostatek pracovní síly aktivně se podílející na tržní ekonomice, pro rodinu dostatek společného straveného času v soukromí, podle svých představ a nároků. Rodiči naproti tomu očekávají sladění rodinných a profesních aktivit a dítě potřebuje ohledy ke svým vývojem zvláštnostem a zákonitostem, které je v daném věku nutné respektovat pro jeho zdravý rozvoj.

Pokud máme nalézt to jediné správné řešení, bude třeba velmi opatrně dbát na to, aby nebyly potřeby jedné skupiny upřednostněny před potřebami jiných, například aby jediným platným vodítkem nebyla ekonomická stránka dané problematiky.

Perspektivou je podle mého názoru spíše rozmanitost a rozdílné nabídky v dostupných formách péče. Jen tak bude možné pro danou konkrétní rodinu a její dítě nalézt kvalitní, vhodnou a dostupnou formu péče, která bude vyhovovat časově a finančně rodičům a zároveň svým charakterem i jejich dětem.

Z teoretické části vyplývá, že je mnoho faktorů, které vstupují do rozhodování rodiče, jakou formu péče o své dítě zvolí. Z praktické části je zřejmé jejich zájem rodičů o danou problematiku. Je tedy třeba využít jejich vysoké angažovanosti a zprostředkovat jim informace vývojových psychologů, pedagogů a lékařů, tedy odborníků, kteří mají k danému tématu co sdělit. Na rodiče pak ať je ponecháno konečné rozhodnutí, jakým způsobem bude o své dítě pečovat, aby mu umožnilo jeho harmonický a zdravý rozvoj.

Abstrakt

Diplomová práce s názvem *ŠD tská skupina ó p ínos pro rodi e i dít ve v ku od dvou do t í letõ se v nuje spole ensky aktuálnímu tématu, kterým je umis ování d tí raného v ku do mimorodinných za ízení.*

Práce je rozd lena do dvou ástí. Úkolem první, teoretické ásti, je shromáfdit a p ehledn zpracovat dostatek informací vztahujících se k tématu s vyuffitím odborné literatury z oblasti pedagogiky, psychologie, sociologie a jiné. Pozornost je zam ena na rodinu s malým dít em, na její sou asnou podobu, na faktory, které ovliv ují výchovu dít te a jeho následné zapojení do -ir-í spole nosti. Podrobn se také v nuje jejím jednotlivým len m ó dít ti, jeho pot ebám a mofnostem jejich napl ování, matce a otci, kte í spole n , zodpov dn p istupují k výchov dít te a zároveň e-í jifl zmi ované sla ování profesních a rodinných flivot . Sou ástí teoretické ásti je také pohled na sou asnou situaci ve spole nosti ó na systém pro-rodinných opat ení ze strany státu, na mofnosti, které se rodi m a jejich d tem nabízejí, s podrobným popisem dostupných forem pé e o d tí raného v ku. Snahou bylo popsat tyto mofnosti, jejich výhody a nevýhody a zam ít se na jednu z nich, nov legislativn podporovanou d tskou skupinu. Vzhledem k tomu, fle o ní v sou asnosti probíhají flivé diskuse odborné i laické ve ejnosti, bylo obtíflné, ale nutné, pokusit se o odstup a objektivní náhled na ni.

K tomu m la pomoci i druhá, praktická ást práce. Jejím cílem bylo zkoumat jifl fungující d tskou skupinu v Brandýse nad Labem a zam ít se na rodi e, na jejich motivaci k vyuffití skupiny a na jejich p edstavy o podob pé e o dvou afl t íleté dít . Výsledkem -et ení byl popis konkrétního prost edí, který ukazuje na aktivní zapojení rodi e do problematiky. Matky a otcové mají snahu poskytnout dít ti dostatek podn t k dal-ímu správnému rozvoji. Podporují jeho dal-í za le ování do

–ir–í spole nosti, kladou d raz na získávání sociálních zku–eností a pot ebných návyk . Rodi e vyhodnocují docházku dítě te do d tské skupiny jako p ínosnou nejen pro dítě , ale pozitiva nacházejí i pro sebe. Vidí v ní p edev–ím prostor pro realizaci svých pracovních i odpo inkových aktivit.

Abstrakt

This thesis with title "Children's Group ó Benefit for both, Parents & Child in the age of two up to three years" deals with nowadays actual social topic, which is placement of children of early age to outside-family institutions.

The thesis is divided into two parts. The main task of the first, theoretic part, is to gather and work with all information, which might be used for the topic of work and which might be found in all available literature. The attention is focused onto family with a small child, on current form of such a family and factors, which influence education of the child and its involvement into the society. This part deals also in a detailed way with all family members. With a child, with its needs and possibilities of meeting those needs. It deals also with roles of mother and father, who together and responsibly approach to the education of the child and who, at a same time, try to combine family and career life in the most appropriate way. One of the sections of theoretic part of the thesis brings also an overview of a current situation in society in this field of interest. Particularly on system of family-supportive arrangements offered by the state and on possibilities for parents and their children in its utilization, and with detailed description of all available forms of care of children of an early age. The ambition of this thesis is to describe such possibilities, talk about their pros and cons and to focus in a detailed way on one of these forms ó so called "children's

groupö, type of care, which has been newly introduced also into the Czech law.

To the above mentioned ambition of the thesis should contribute also the practical part of the thesis. Its aim was to explore already existing children´s group in the region of Brandýs nad Labem and to focus on the parents and their motivation to take use of services of the children´s group. Another aim was to find out imaginations of the parents in the area of the care of the children. The result of the survey is a detailed description of researched environment, in which might be seen proactive approach of the parents in the sense of being part of problematic and their interest in it. Mothers and fathers feel need to provide to their child enough right impulses, which lead to the appropriate development of their child. Parents also support involvement of the child into society and emphasize recognition and retrieval of social skills and necessary habits. Presence of the child within the children´s group see the parents as the benefit not only for their child, but they see positives also for themselves. Particularly they see there room for realization their own working or relax activities.

Použitá literatura:

Hačková, H. a kol.: *Péče o nejmenší - Boží mýtus*. Praha: SLON, 2012. ISBN 978-80-7419-114-5.

Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.

Janoušek, J.: *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-269-0.

Kolářová, J. (ed.): *Klíček k jeslím*. Praha: Gender Studies, 2007. ISBN 978-80-86520-22-3.

Kopřiva, P. a kol.: *Respektovat a být respektován*. Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.

Křížková, A. a kol.: *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR*. SÚ AV ČR, 2005. ISBN 806733060776X.

Kuchařová, V. a kol.: *Péče o děti předškolního a raného školního věku*. Praha: VÚPSV, 2009. ISBN 978-80-7416-041-7.

Langmeier, J., Balcar, K.: *Dětská psychoterapie*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-381-1.

Langmeier J., Krejčíková D.: *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. ISBN 80-7169-195-X.

Matějka, Z.: *Škola rodičů*. Praha: MAXDORF, 2000. ISBN 80-85912-29-5.

Matějka, Z.: *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Portál 1994. ISBN 80-85282-83-6.

Matějka, Z.: *Prvních šest let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0870-1.

Matějka, Z.: *Co děti nejvíce potřebují*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-006-5

Mareš, J.: *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0174-80.

Paloncyová, J. a kol.: *Rodinné chování a rodinná politika jako kontext systému denní péče o děti ve Francii a v České republice*. Praha: VÚPSV, 2013. ISBN 978-80-7416-127-8.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J.: *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

Trávníčková, L.: *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 80-246-0877-4.

Vágnerová, M.: *Vývojová psychologie - Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 80-246-0841-3.

Internetové zdroje:

–kolský zákon - <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

www.mpsv.cz/cs/9

http://www.mpsv.cz/files/clanky/7073/pece_o_deti.pdf

www.mpsv.cz/files/clanky/5898/komplet_balik.pdf

www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf

http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&articleID=375

http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/1058576

http://www.rozhlas.cz/zpravy/politika/_zprava/pocet-otcu-na-rodicovske-dovolene-se-zvysuje-spolecnost-k-nim-zacina-byt-otevrenejsi--1272283

<http://muptimes.cz/best-of/270-muzi-na-rodicovske-dovolene-proc-je-jich-stale-tak-malo>

<http://www.mpsv.cz/cs/8808>

http://www.mpsv.cz/files/clanky/17476/tz_120314a.pdf

http://www.evalabusova.cz/preklady/otcove_u_porodu.php

http://www.evalabusova.cz/clanky/otcove_k_porodu.php - časopis Děti a my duben 2010

http://www.mpsv.cz/files/clanky/17476/tz_120314a.pdf

<http://www.babyonline.cz/tehotenstvi/rodicovska-dovolena>

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/firemni-skolka-informace>

<http://www.novinky.cz/veda-skoly/302958-detske-skupiny-mohou-byt-uspesnejsi-nez-firemni-skolky.html>

http://www.genderstudies.cz/download/samozivitelky_sendwichova.pdf

Národní centrum pro rodinu: rovnosance.cz/uploads/NCR_deti_neinstit.doc

<http://www.rovneprilezitosti.cz/oldweb/poradenstvi.php?article=461>

<http://www.genderstudies.cz/tiskove-zpravy/index.shtml?>

Výroční zpráva TM. Dostupná na

<http://www.csicr.cz/getattachment/dbb46d47-e52b-49ba-915f-b47cdb82cae4>

<http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost>

Sekundární zdroje:

Alena Klepáčová: *Výchovné styly v rodině a jejich sociální dopady*. Brno, 2011

Alena Stejná: *Funkce otce v rodině dítěte předškolního věku*. Praha, 2010

Související odkazy:

<http://www.brandyskymatysek.cz/projekt-zeny-umi-podnikat/>

<http://www.brandyskymatysek.cz/projekt-chci-praci-i-rodinu/>

<http://ricanyprodeti.blogspot.cz/>